

VIITTOMAKIELINEN KIRKKOKÄSIKIRJA TULKKIEN TYÖSSÄ

Kirsi Kaunisto ja Anna Piutunen
Opinnäytetyö, kevät 2011
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Länsi, Turku
Viittomakielentulkin koulutusohjelma
Viittomakielentulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Kaunisto, Kirsi & Piutunen, Anna. Viittomakielinen kirkkokäsikirja tulkkien työssä. Diak Länsi, Turku, kevät 2011, 57 s. 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Viittomakielentulkin koulutusohjelma, viittomakielentulkki (AMK).

Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa viittomakielentulkkiensa suhtautumista Kirkolliskokouksen hyväksymiin virallisiin viittomakielisiin kirkollisiin käännöksiin. Työssä tutkittiin, käyttävätkö tulkit hengellisissä tilaisuuksissa tulkatessaan virallisia käännöksiä. Työssä pyrittiin myös selvittämään niitä asioita, jotka vaikuttavat virallisten käännösten käyttämiseen tai niiden käyttämättä jättämiseen.

Opinnäytetyön tutkimusaineisto kerättiin Webropol-kyselynä. Kysely lähetettiin kaikille Suomen viittomakielisen tulkeille. Työn teoriaosuudessa kerrotaan viittomakielisen jumalanpalveluksen ja virallisten viittomakielisten käännösten historiasta, viittomakielisen kirkkokäsikirjatyöryhmän käännöstyöstä sekä hengellisen tulkkauksen ominaispiirteistä. Tavoitteena oli tehdä työ, josta hyötyvät kaikki, jotka työskentelevät virallisten käännösten parissa.

Kyselyn vastauksista kävi ilmi, että tulkkien suhtautuminen virallisiin käännöksiin oli positiivinen. Käännökset koettiin hyödyllisiksi ja työtä helpottaviksi. Virallisten käännösten käyttäminen koettiin kuitenkin myös ongelmalliseksi. Ongelmia aiheuttivat etenkin käännösten muistaminen ja toimiminen käytännössä. Virallisten käännösten käyttämiseen vaikuttivat suurelta osin myös asiakkaiden toiveet.

Viittomakielisen tulkeilla on halua käyttää virallisia käännöksiä hengellisissä tulkkauksissa, mutta niiden hallitseminen koettiin vaikeaksi. Tulkit toivoivat koulutusta, jossa kehitettäisiin virallisten käännösten tulkkauksen taitoja.

Asiasanat: hengellinen tulkkaus, kääntäminen, viittomakielinen tulkki, viittomakielinen kirkkokäsikirja, viralliset viittomakieliset kirkolliset käännökset

ABSTRACT

Kaunisto, Kirsi and Piutunen, Anna.

Interpreters and the Church Manual in Sign Language. 57 p., 2 appendices, Language: Finnish, Turku, Spring 2011.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree programme in Sign Language Interpretation. Degree: Sign Language Interpreter

---

The aim of the thesis was to survey what Sign Language interpreters think about the Church Synod's officially approved Finnish Sign Language church translation. Our aim was to survey how often Sign Language interpreters use the official translations. We also wanted to know why they do or do not use them.

The data collection method was an electronic questionnaire form which was sent via e-mail to all Sign Language interpreters in Finland. In our thesis we have examined the history of the church service in Sign Language, the official Finnish Sign Language church translations, translation work and interpreting in religious settings. Our aim was to do a thesis which would serve to everyone who works with the official translations.

According to the results, Sign Language interpreters had a positive attitude toward the official translations. Interpreters felt that the translations are useful and helpful. Using the official translations was also problematic in that it was hard to remember and use the translations successfully during translating. Clients' wishes effected how interpreters used the official translations.

Sign Language interpreters wanted to use the official translations, but they didn't know how to adapt them. Interpreters hoped for training of the official translations so that they could develop their skills to handle the official translations.

Keywords: Church Manual in Finnish Sign Language, interpreting in religious settings, Sign Language interpreter, the official church translations in Sign Language, translating

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KUUROJEN SEURAKUNNAN HISTORIA.....	7
2.1 Kuurojen papit.....	7
2.2 Varhaisimmat kirkolliset käännökset viittomakielellä	8
3 KIRKOLLISTEN TEKSTIEN KÄÄNTÄMINEN VIITTOMAKIELELLE	10
3.1 Kirkkokäsikirja.....	10
3.2 Käännöstyö.....	10
3.2.1 Perustelut käännöstyölle.....	10
3.2.2 Käännöstyön eteneminen	12
3.2.3 Kääntäminen	14
3.3 Käännösratkaisut ja viittomavalinnat.....	15
3.3.1 Isä meidän -rukous	15
3.3.2 Herran siunaus.....	17
3.3.3 Uskontunnustus	17
3.3.4 Kastekäsky	18
3.3.5 Ehtoollisen asetussanat.....	19
3.3.6 Kymmenen käskyä	19
3.4 Palaute käännöksistä	20
4 HENGELLINEN TULKKAUS	22
4.1 Tyyli	22
4.2 Tilankäyttö ja katse	22
4.3 Glossit	23
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA MENETELMÄT.....	25
5.1 Tutkimuksen tavoite.....	25
5.2 Tutkimusmenetelmät.....	25
5.2.1 Webropol-kysely	25
5.2.2 Suomen Viittomakielen Tulkit ry:n kysely.....	26

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	27
6.1 Vastaajien taustatiedot	27
6.2 Virallisten käännösten käyttäminen	30
6.3 Apukeinot virallisia käännöksiä tulkatessa	32
6.4 Virallisten käännösten hallinta	34
6.5 Virallisten käännösten hyödyllisyys	36
6.6 Asiakasnäkökulma virallisten käännösten käyttämiselle	38
6.7 Valmistautuminen virallisiin käännöksiin	41
6.8 Koulutus virallisiin käännöksiin	45
7 POHDINTA.....	47
LÄHTEET.....	50
LIITTEET	52

LIITE 1: Saatekirje

LIITE 2: Kysely: Tulkit ja viralliset viittomakieliset kirkolliset käännökset

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme tavoitteena on kartoittaa virallisten viittomakielisten kirkollisten käännösten käyttöä viittomakielen tulkkien keskuudessa. Valitsimme aiheen, koska se on ajankohtainen ja keskustelua herättävä, eikä aiheesta ole aikaisemmin tehty opinnäytetöitä. Halusimme tietää, miten tulkit suhtautuvat virallisiin käännöksiin ja käyttävätkö he niitä tulkatessaan hengellisissä tilaisuuksissa.

Kirkkohallitus on asettanut vuonna 1998 viittomakielisen kirkkokäsikirjan käännöstyöryhmän, jonka vastuulla on kääntää kirkollisia tekstejä suomalaiselle viittomakielelle. Kirkkojärjestyksessä todetaan, että jumalanpalvelukset ja kirkolliset toimitukset on pidettävä kirkkokäsikirjan mukaisesti. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.)

Tutkielmamme tavoitteena on selvittää, käyttävätkö tulkit viittomakielistä kirkkokäsikirjaa. Haluaisimme kuulla tulkkien perusteluja virallisten käännösten käytölle tai niiden käyttämättä jättämiselle. Työssämme kartoitamme muun muassa tulkkien käyttämiä apukeinoja virallisia käännöksiä tulkatessa ja heidän valmistautumistapojaan. Lisäksi kysymme tulkeilta asiakkaiden mielipiteitä virallisten käännösten käytölle. Haluamme tietää, vaikuttaako asiakkaan toive tulkin toimintatapaan hengellisissä tilaisuuksissa.

Tutkimusaineiston keräämiseksi laadimme verkkokyselyn, jonka lähetimme Suomen Viittomakielen Tulkit ry:n (SVT) postituslistojen kautta kaikille Suomen viittomakielen tulkeille. Lisäksi saimme käyttöömmä SVT:n vuonna 2009 tekemän kyselyn kirkollisista tulkkauksista. Opinnäytetyö ja tutkimuksen tulokset on suunnattu kaikille niille, jotka ovat tekemisissä virallisten viittomakielisten kirkollisten käännösten kanssa. Tulosten kautta viittomakielinen kirkkokäsikirjatyöryhmä saa arvokasta tietoa siitä, miten tulkit kokevat käännösten toimivan käytännössä. Tulkit puolestaan saavat opinnäytetyömme kautta tietoa siitä, millainen virallisten käännösten käännösprosessi on ollut ja perusteluja joillekin käännösratkaisuille.

2 KUUROJEN SEURAKUNNAN HISTORIA

2.1 Kuurojen papit

Kuurojen pappien työnkuva on ollut alkujaan laaja ja sisältänyt kirkollisen toiminnan lisäksi tulkkausta, sosiaalityötä, opetusta ja neuvontaa. Kuitenkaan heidän viittomakielten taidoistaan ei ole jäänyt luotettavia dokumentteja. (Sana tulee näkyväksi 2001, 19.)

Suurin osa kuurojen papeista ei ole puhunut äidinkielenään seurakuntalaistensa kieltä. Viitotut jumalanpalvelukset ovat 1800-luvun lopusta 1990-luvulle asti olleet kielten sekoituksia: käsikirjan mukainen teksti on puhuttu joko suomeksi tai ruotsiksi, ja samalla on yritetty viittoa puhutun kielen sanajärjestyksen mukaisesti. (Rainò 2003, 6.)

Ensimmäisenä epävirallisena kuurojen pappina voidaan pitää Carl Henrik Alopaeusta, joka toimi Turun kuurojen koulun ensimmäisenä johtajana vuosina 1860–1881. (Plit 1984, 11.) Alopaeus järjesti kesäisin rippikoulua kuuroille. Jumalanpalveluksia hän piti puhuen ja viittoen (Sana tulee näkyväksi 2001, 19). Hän noudatti sanajärjestyksessä ja kielikuvissa suomen tai ruotsin kielistä lähdetekstiä (Rainò 2003, 6). Vuonna 1863 Alopaeus vihki D. F. Hirnin ja Maria Klingerbergin avioliittoon sormiaakkosia käyttäen, ja vihkitoimitus kesti kaksi tuntia (Honkkila 2000, 62).

Vuonna 1908 ensimmäiset viralliset kuurojen papit, Huugo Nyberg ja Aadolf Nyman, aloittivat työnsä. Osa kuuroista ei ollut saanut kristillistä opetusta, joten kuurojen papeilla oli haastavaa kommunikoida jumalanpalveluksissa sillä tavoin, että kaikki läsnäolijat olisivat ymmärtäneet. Nyberg on kertonut käyttäneensä suomea, ruotsia, sormiaakkosia, viittomia ja myös kaikkia menetelmiä sekaisin. Kuitenkin hän myöhemmin mainitsee, että toimitukset pääasiallisesti pidettiin viittomakielellä, jota kuurot parhaiten ymmärsivät. (Rantala & Kuusi, 15–20.)

Lauri Paunu toimi kuurojen pappina vuosina 1939–1970. Näinä vuosina hän sai kuurojen maailmassa aikaan monenlaista kehitystä ja muutosta. Asiakirjat osoittavat, että Lauri Paunu oli monessa asiassa aloitteentekijä ja kuurojen puolestapuhuja. (Savisaari 1991, 3.)

Lauri Paunu toimi kolmikielisessä ympäristössä. Käytetyt kielet olivat suomi, ruotsi ja viittomakieli. Uskontunnustuksessa Paunu yhdisti kielet niin, että viittomiskaava toimi sekä suomen että ruotsin kielisen puheen kanssa yhtä aikaa. Isä meidän -rukouksesta Paunu käytti Jyväskylän kuurojen koululla vuonna 1937 oppimaansa versiota. Rukous perustui viitottuun puheeseen, koska lapsille haluttiin opettaa suomea. (Paunu 1993, 36–67.)

Eino Savisaari toimi kuurojen pappina vuosina 1961–1988 (Rantala & Kuusi, 77–78). Hän oli aikansa ensimmäinen syntyperältään viittomakielinen pappi, joka on merkittävästi panostanut viittomakielen kehittämiseen ja tutkimiseen. Radikaalia käännöstyötä Savisaari ei aloittanut. Hän käytti Paunulta perittyjä käännöksiä Isä meidän -rukouksessa, uskontunnustuksessa ja Herran siunauksessa. Ajan myötä versiot ovat muokkautuneet kuurojen pappien käsissä. (Sana tulee näkyväksi 2001, 20.)

Janne Rissanen on ensimmäinen kuuro, joka on vihitty papiksi Suomessa. Hänet vihittiin papiksi 30.5.2010. (Kuopion hiippakunta 2010.)

2.2 Varhaisimmat kirkolliset käännökset viittomakielellä

Viittauksia löytyy siitä, että viittomakielisiä kirkollisia käännöksiä olisi käytetty Suomessa 1800-luvun puolivälissä. Maamme ensimmäinen kuurojenkoulun opettaja Carl Oscar Malm kävi kymmenen vuotta koulua Ruotsissa kuurojenkoulu Manillassa ja toi ruotsalaisen viittomakielen mukanaan palatessaan Suomeen. Malmin päiväkirjoista käy ilmi, että hän toi mukanaan myös joitakin vakiintuneita viittomakielisiä virsiä ja uskonnollisia tekstejä. Malm on epäilemättä käyttänyt oppimiaan rukouksia ja tekstejä perustamassaan kuurojen koulussa sekä kirkollisissa toimituksissa tulkkina toimiessaan. Mahdollisesti vanhin ja tältä ajalta periytynyt virsikäännös löytyy Oscar Österbergin laatimasta ruotsalaisen viittomakielen kuvasanakirjasta. (Rainò 2003, 6.)

Malmin viittomakieliset käännökset kuitenkin väistyivät uuden kieli- ja koulupolitiikan, oralismin, tieltä. Oralismin aikana arvostettiin korvilla havaittavaa ja suulla tuotettavaa

kieltä, joten kuurojen oppilaitoksissa alettiin käyttää ja opettaa puhuttua kieltä. (Rainò 2003, 6.)

Ennen 1980-lukua kuurojen papit olivat laatineet kuuroja varten selkokieliä versioita kirkollisista teksteistä. Erityisesti Lutherin Vähä katekismuksesta ja Kristinopista muokattiin kuuroille soveltuvia tekstejä, ja lisäksi Luukkaan evankeliumista kirjoitettiin uusi ymmärrettävämpi versio. Myös rippikoulua varten tehtiin kuuroille tarkoitettu oppikirja. (Viittomakielisen kirkkokäsikirjan hyväksyminen 2002, 4.)

1980-luvulla alkoi viittomakielen tutkimus, jonka jälkeen kiinnitettiin enemmän huomiota viittomakielen sisältöön ja tyyliin. 1980-luvun puolivälissä kuurojen papit valmisivat käännöksiä videolle Markuksen evankeliumista, rukouksesta, pääsiäisestä, kasteesta ja avioliittoon vihkimisestä.

Vuonna 1990 käännettiin ensimmäistä kertaa jumalanpalveluksen tekstit hyvälle viittomakielelle. Käännöstyön tekivät Kuurojen kansanopiston ensimmäinen viittomakielenopettajiksi opiskelevien linja. Vaikka käännöstyöhön käytettiin paljon aikaa, ei teksteistä saatu kuin murto-osa käännettyksi. Käännöstyö osoitti, että käännökseen sitoutuminen on tärkeää. (Sana tulee näkyväksi 2001, 20–22.)

3 KIRKOLLISTEN TEKSTIEN KÄÄNTÄMINEN VIITTOMAKIELELLE

3.1 Kirkkokäsikirja

Kirkkokäsikirja on yleisnimitys Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen hyväksymille kirjoille. Niissä määritellään ja annetaan ohjeet siitä, miten jumalanpalveluselämää seurakunnissa vietetään. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.)

Kirkkokäsikirja jakautuu kolmeen osaan. Jumalanpalvelusten kirjassa ovat eri jumalanpalvelusten kaavat aineistoineen sekä messusävelmistö. Evankeliumikirjassa ovat kirkkovuoden pyhien ja juhlapäivien raamatuntekstit ja rukoukset. Kirkollisten toimitusten kirjassa ovat kasuaalitoimitukset sekä vihkimisiä, virkaan asettamisia ja tehtävään siunaamisia sekä rukoushetkiä eri tilanteisiin. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.)

3.2 Käännöstyö

3.2.1 Perustelut käännöstyölle

Maailmassamme erikieliset kieliyhteisöt ovat aina joutuneet olemaan tekemisissä keskenään. Tarve kääntämiseen on ollut aina konkreettinen ja todellinen, ja suullinen tulkkaus on ollut ensimmäinen askel eri kieli- ja kulttuuripiirien kommunikaation mahdollistamiseksi. Selkeimpiä tapauksia ovat kaupankäynnin, valloitusten ja uskonnon synnyttämät käännöstarpeet. (Oittinen & Mäkinen 2003, 352.)

Viittomakieliset ovat yksi kieliyhteisö Suomessa. Viittomakielet ovat luonnollisia kieliä ja samanarvoisia puhuttujen kielten kanssa. (Malm & Östman 2000, 13) Suomessa äidinkieleltään viittomakielisiä kuuroja on noin 5000–6000. Ihmisen äidinkieli on myös hänen tunnekielensä ja uskonnollisen elämän kieli. Siksi keskeisimmät kirkolliset tekstit on tärkeää kääntää viittomakielelle. (Viittomakielisen kirkkokäsikirjan hyväksyminen 2002, 4–5.)

Vuonna 1995 Suomen perustuslaissa tuli voimaan kohta, joka turvaa viittomakielisten oikeudet (17§). Kirkolle tuli ajankohtaiseksi täyttää lain vaatimukset ja tarjota viittomakielisiä jumalanpalveluksia ja kirkollisia toimituksia. Näihin aikoihin oli käynnissä suomenkielisen kirkkokäsikirjan uudistustyö, joten oli oikea aika tehdä aloite kirkolliskokoukselle viittomakielisen kirkkokäsikirjan toteuttamiseksi. (Sana tulee näkyväksi 2001, 26.)

Kuurojen papit alkoivat keskustella vakavasti siitä, ettei käytössä ollut yhteisiä viittomakielisiä kirkollisia tekstejä (Sana tulee näkyväksi 2001, 26). Tähän asti kaikki olivat viittoneet kirkolliset tekstit eri tavalla omin ratkaisuin. Mistään kirkollisista teksteistä ei ollut olemassa kaikille yhteisiä ja täsmälleen samanlaisia malleja. Ainoastaan tutuimmat tekstit olivat melko vakiintuneita, mutta niidenkin viittomisessa esiintyi vaihtelua. (Viittomakielisen kirkkokäsikirjan hyväksyminen 2002, 5.)

Aikaisemmin kirkollisten tekstien viittomisessa ei ole käytetty viittomakieltä, vaan viittottua suomea. Suurimmalle osalle kuuroista tuottaa kuitenkin vaikeuksia ymmärtää sitä, koska se perustuu viittomakielen lisäksi myös suomen kieleen, joka on heille vieras kieli. Tämän lisäksi Raamatun ja muiden kirkollisten tekstien kieli on vaativaa ja abstraktia, mikä on tehnyt vastaanottajan ymmärtämisestä vieläkin puutteellisempaa. (Viittomakielisen kirkkokäsikirjan hyväksyminen 2002, 5.)

Jos ei ole kunnollista kieltä käytettävissä, syntyy helposti väärinkäsityksiä. Hyvä esimerkki tästä on vakavasti sairaan kuuron reaktio, kun Paunu keskusteli tämän kanssa taivaaseen menemisestä. Keskustelusta kävi ilmi, että kuuro oli yhdistänyt huonot muistot taivaaseen menemiseen, eikä hän tahtonut kokea samaa. Kuuro oli saanut vääristyneen kuvan taivaasta pahana paikkana, jossa vain itketään. (Paunu 1993, 89.)

Viittomakielisen kirkkokäsikirjan käännöstyötä on merkitykseltään ja arvoltaan verrattu Agricolan elämäntyöhön. Käännöstyöllä on ollut samanlainen vaikutus kuurojen yhteisöön, kuin Agricolalla on ollut kansaamme: hän toimi hengellisenä tukijana uudistaen luterilaista uskoa ja kehittäen kirkollista identiteettiämme. (Vahtola 2010, 8.)

Viittomakielisten käännösten ansiosta kuurojen yhteisö on voinut viettää omaa jumalanpalveluselämää. Vakiintuneet yhdessä viittottavat käännökset saavat viittomakielisen seurakunnan kokemaan yhteisöllisyyttä ja rohkaisevat osallistumaan rukousten ja raamatuntekstien viittomiseen. (Vahtola 2010, 11.)

3.2.2 Käännöstyön eteneminen

Kirkolliskokous päätti keväällä 1998 jumalanpalveluksen ydintekstien sekä kymmenen käskyn kääntämisestä viittomakielelle. Kirkkohallitus asetti viittomakielisen kirkkokäsikirjan käännöstoimikunnan syksyllä 1998 ja se aloitti varsinaisen käännöstyön keväällä 1999. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.) Helmikuussa 2002 kirkkohallitus päätti viittomakielisen kääntäjän määräaikaisen viran perustamisesta. Toisen kääntäjän virka perustettiin helmikuussa 2005. (Vahtola 2010, 10–11.)

Käännöstoimikuntaan valittiin seuraavat jäsenet: rehtori Jaana Aaltonen kuurojen kansanopistosta (puheenjohtaja), myöhemmin hänen tilalleen tuli rovasti Reijo Mattila, kartanpiirtäjä Eija Auvo (kuurojen edustaja), myöhemmin hänen tilalleen tuli kotiaivustaja Tarja Keränen, rovasti Hannu Honkkila (kuurojen pappien edustaja), päätoimittaja Heikki Kotila (kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoimikunnan edustaja), teologian ylioppilas Janne Rissanen (kuurojen edustaja), kiillottaja Pekka Viinikainen (kuurojen edustaja), tutkimuspäällikkö Anja Malm (Kuurojen Liiton viittomakielikeskuksen edustaja), viittomakielisihteeri Kaisa Alanne (Kuurojen Liiton viittomakielikeskuksen edustaja, myöhemmin varapuheenjohtaja), kuurojen ja kuulovammaistyön sihteeri Riitta Kuusi diakonia- ja yhteiskuntatyön keskukselta (sihteeri) ja Irma Frondelius (projek-tisihteeri). (Viittomakielisen kirkkokäsikirjan hyväksyminen 2002, 2.)

Lisäksi käännöstoimikunnan tueksi perustettiin käännösten valmisteluryhmä. Käännöstoimikunnasta siihen valittiin seuraavat jäsenet: Hannu Honkkila, Riitta Kuusi, Janne Rissanen ja Irma Frondelius. Toimikunnan ulkopuolelta valittiin diakoni Päivi Korhonen, kuurojenpappi Berndt Kaustell sekä Kuurojen Liiton viittomakielikeskuksesta Pia Taalas ja Päivi Johansson. (Viittomakielisen kirkkokäsikirjan hyväksyminen 2002, 3.)

Käännöstyö alkoi keväällä 1999 siitä, että käännöstoimikunnan projektisihteeri kokosi materiaalia kuurojen käyttämistä tavoista viittoa jumalanpalvelusten ydintekstejä ja kymmentä käskyä. Jokaisen tekstin teologinen merkitys ja tausta selvitettiin ennen kuin valmisteluryhmä alkoi tehdä käännöstoimikunnalle käännösehdotuksia. Niiden pohjalta tehdyt käännösversiot annettiin palauteryhmille arvioitaviksi. Palautteen pohjalta käännöksiin tehtiin korjauksia, jonka jälkeen kuurojen papit ja diakoniatyöntekijät ottivat ne koekäyttöön. Lopuksi seminaarissa, jossa oli paikalla sekä käännöstoimikunta että valmisteluryhmä, valmistui käännösten lopullinen versio. (Viittomakielisen kirkkokäsikirjan hyväksyminen 2002, 2–3.)

Kirkkohallitus päätti kääntäjän määräaikaisen viran perustamisesta syksyllä 2002, jolloin Tomas Uusimäki aloitti kääntäjän työnsä. Vuonna 2005 Tarja Sandholm valittiin toiseksi kääntäjäksi. Aluksi yhden kääntäjän voimin käännöstyö eteni hitaasti, eikä mahdollisuutta reflektointiin toisten kielen käyttäjien kanssa ollut. Käännöstyö tehostui ja nopeutui merkittävästi toisen kääntäjän viran perustamisen jälkeen. Viittomakielisen kirkkokäsikirjan kääntäjät ovat ammattitaitoisia ja asiantuntevia. He saavat toisiltaan tarvittavaa tukea käännöstyössä. Raamatun käännöstyöhön vaadittavaa raamattutietoisuutta on saatu yhteistyöstä kirkon koulutuskeskuksen raamattukouluttajien kanssa. (Vahtola 2010, 10–11.)

Vuonna 2001 julkaistiin ensimmäiset viralliset käännökset, joita olivat Isä meidän -rukous, Herran siunaus, uskontunnustus, käskyt, kastekäsky, ehtoollisen asetussanat ja ekumeeninen Isä meidän -rukous. Toukokuussa 2007 kirkolliskokous hyväksyi Luukkaan evankeliumin käännöksen. Messun peruskaavan, lapsen kasteen, konfirmaatiomesun, avioliittoon vihkimisen ja hautaan siunaamisen kaavat hyväksyttiin marraskuussa 2008. Evankeliumikirjan käännökset hyväksyttiin toukokuussa 2009. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.) Vuonna 2010 valmistui käännökset 1. Mooseksen kirjan alkukertomuksista, joihin sisältyvät luomiskertomukset, syntiinlankeemus ja vedenpaisumuskertomus. (Vahtola 2010, 14.)

Käännöstoimikunnalla on suunnitelma tulevista käännöstöistä. Se aikoo kääntää vuoden 2012 loppuun mennessä Johanneksen evankeliumin, poimintoja kirkkovuoden Vanhan testamentin teksteistä, kirkkovuoden psalmit sekä rukouksia ja virsiä. (Vahtola 2010, 14.)

Käännöstoimikunnan tavoitteena on lisätä monia käännöksiä Internetiin kaikkien tavoitettavaksi ja vapaasti käytettäväksi (Vahtola 2010, 14). Tällä hetkellä Suomen evankelisluterilaisen kirkon Internet-sivuilla on nähtävissä viittomakieliset käännökset Isä meidän -rukouksesta ja jouluevankeliumista sekä glossit seuraavista teksteistä: messun peruskaava, lapsen kaste, konfirmaatiomessu, avioliittoon vihkiminen ja hautaan siunaaminen. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.)

Käännöstyöryhmän kääntäjät toimivat myös kouluttajina. Tulkeille ja kirkon työntekijöille tarjotaan erityisesti messukaavan ja kirkollisten toimitusten kaavojen opetusta. Viittomakielisille järjestetään Raamatunkertomukset tutuksi -koulutusta. (Vahtola 2010, 14.) Koulutusta on mahdollista saada mistä tahansa tilaajan toivomasta aiheesta käännöksiin liittyen (Ala-Sippola 2008, 16).

3.2.3 Kääntäminen

Kääntämisen ydin on nähty monin eri tavoin. Joskus on ajateltu olevan välttämätöntä, että käännöksen sanat vastaavat lähdetekstin sanoja mahdollisimman tarkasti. Raamatun ja muiden tärkeiden tekstien käännösten on pitänyt tarkoin noudattaa lähdetekstin muotoa. Kuitenkin, jos tekstin on kääntänyt vain pintamuodoltaan vastaavaksi, seurauksena on saattanut olla korrektia, mutta sävyiltään vierasta kieltä. (Tommola 2004, 9.)

Kääntämisessä on pidetty tärkeänä myös sitä, että käännös toteuttaa lähdetekstin viestintätarkoituksen ja saa aikaan lukijassa saman vaikutuksen kuin lähdeteksti. 1900-luvun lopulla alkunsa saaneen skoposteorian mukaan käännös on onnistunut, jos se ottaa huomioon kohdetekstiin liittyvät tekstin ulkoiset tekijät: kohdeyleisön, käännöksen merkityksen kohdekulttuurissa ja tilanteen. (Tommola 2004, 10.)

Kirkolliskokous asetti viittomakielisen kirkkokäsikirjan käännöstyön periaatteiksi samat tavoitteet, jotka raamatunkäännöstyössä nykyisinkin ovat: pyrkimyksenä oli luoda elävä, toimiva ja viittomakielelle luonteenomainen kulttuurikäännös, joka välittää mahdollisimman tarkasti tekstin asiasisällön kohdekielen ilmaisutapoja hyödyntäen (Vahtola 2010, 11). Myös käännöstyöryhmän kääntäjät korostivat tekstin sisällön kääntämistä

selkeällä ja luontevalla kohdekielellä niin, että asiakokonaisuus olisi ymmärrettävä (Ala-Sippola 2008, 15).

Viittomakielisen kirkkokäsikirjan käännöstyöryhmän kääntäjien työssä tarvitaan paljon erilaisia ominaisuuksia. Kääntäjältä vaaditaan muun muassa kielitaitoa, kykyä huomioda eri näkökulmia ja kysely- ja kuuntelutaitoa. Tekstiin täytyy pystyä ottamaan etäisyyttä tarkastelemalla sitä neutraalisti. Kääntäjän omat ajatukset eivät saa vaikuttaa lopputulokseen. Kääntäjät pyrkivät käännöksissään objektiivisuuteen ja eri näkökulmien säilyttämiseen, joihin vahva usko voi heidän mukaansa vaikuttaa. Vahva usko saattaa vaikuttaa niin, että jonkin asian näkee vain yhdellä tavalla ja kaikki muut mahdollisuudet sulkeutuvat pois. (Ala-Sippola 2008, 16.)

3.3 Käännösratkaisut ja viittomavalinnat

3.3.1 Isä meidän -rukous

Isä meidän -rukouksen kohta *joka olet taivaissa* päädyttiin kääntämään viittomalla TAI-VAS, jonka perään liitetään osoitus. Kuulevien silmissä kaunis viittomistapa on sellainen, jossa soljuvin liikkein ensin oikea käsi piirtää taivaan, sitten vasen käsi nousee taivaankanneksi piirretyn viivan kohdalle ja samalla oikea käsi menee vasemman käden alta ylös. Tätä viittomistapaa ei kuitenkaan hyväksytty, koska sen sisältö oli epäselvä ja viittomayhdistelmä oli kielenvastainen. (Sana tulee näkyväksi 2001, 28.)

Verbin *pyhittää* (kohdassa *pyhitetty olkoon sinun nimesi*) käännöstyöryhmä päätyi viittomaan käyttämällä viittomaa PYHÄ ja osoittamalla koko kämmenellä ylös kohti Jumalaa. Aikaisempaa tapaa viittoa PYHÄ KYLLÄ KYLLÄ ei koettu yhtä hyväksi ja selkeäksi. (Sana tulee näkyväksi 2001, 28.)

Sanan *maa* (kohdassa *tapahtukoon sinun tahtosi myös maan päällä niin kuin taivaissa*) käännökseksi käännöstyöryhmä valitsi viittoman MAAPALLO, koska se kuvaa paremmin koko maailmaa kuin aikaisemmissa versioissa käytetyt viittomat HIEKKA/MULTA tai MAASEUTU (oikea kämmenselkä koskettaa kaksi kertaa vasenta kämmentä liikkuen viittojaa kohti). (Sana tulee näkyväksi 2001, 29.)

Termille *leipä* (kohdassa *anna meille meidän jokapäiväinen leipämme*) oli aluksi kaksi vaihtoehtoa. Viittoma LEIPÄ viittaa leivottuun ruokaleipään, ja se valittiin yksiselitteisyytensä ja selkeytensä vuoksi käännösratkaisuksi. Toisena vaihtoehtona käsiteltiin viittomaa ELANTO. Kuurojen pappi Urho Paljakka oli työssään käyttänyt yhdistelmäviittomaa ELANTO ja LEIPÄ, ja myös eräs kuuro ehdotti ELANTO-viittomaa käytettäväksi. ELANTO-viittoma vastaa sisällöltään kaikkia elämän tarpeita, mutta viittomaa ei kelpuutettu, koska se on liian arkikielinen ja lisäksi toiselta merkitykseltään *korppu* tai *näkkileipä*. (Sana tulee näkyväksi 2001, 30.)

Lause *niin kuin mekin anteeksi annamme niille, jotka ovat meitä vastaan rikkoneet* käännettiin seuraavasti: HE VÄÄRIN TEHDÄ / MYÖS ME ANTEEKSI ANTAA. Perinteisesti kohta on viitottu käyttämällä viittomaa TOINEN TOISILLEMME, jossa kämmenet hipaisevat toisiaan. Se oli pitkään myös käännöstyöryhmän ehdotus. Viittoma todettiin kuitenkin epätarkaksi, ja palautteiden perusteella kohta tuntui sekavalta TOINEN TOISILLEMME -viittomaa käytettäessä. (Sana tulee näkyväksi 2001, 30.)

Pyyntö *älä saata meitä kiusaukseen, vaan päästä meidät pahasta* päätettiin kääntää seuraavasti: TIE PAHA KIUSAUS ÄLÄ / AUTA OIKEA SUORAAN ETEENPÄIN. Käännöksessä näkyy hyvin visuaalisen kulttuurin vaikutus. TIE-viittoma valittiin, koska kuurot käyttävät tie-vertausta puhuessaan hyvästä ja pahasta elämäntavasta, ja helluntai-seurakuntaan kuuluville kuuroille *hyvä tie* tai *oikean tien valitseminen* merkitsevät elämää Jumalan yhteydessä. (Sana tulee näkyväksi 2001, 31.)

Kiusaus käännettiin viittomalla VETÄÄ KIUSAUKSEEN. Ratkaisu antaa olettaa, että paha sijaitsee alhaalla ja yrittää sieltä vetää rintapielestä itseään kohti. Vanha ja perinteinen tapa on ollut käyttää viittomaa JOHDATTAA. Se kuitenkin luo sellaisen vaikutelman, että Jumala itse ohjaisi ihmisiä kiusaukseen. Kohdassa on käytetty myös viittomaa HOUKUTELLA, joka ei kuitenkaan välitä oikein viittoman suuntaa, joka ilmaisee subjektin ja objektin, eli kuka vetää houkutukseen ja ketä houkutellaan. Kohdassa *päästä meidät pahasta* käytettiin rohkeasti visuaalista ja viittomakielistä ratkaisua. Perinteisesti kohdassa on käytetty viittomaa VAPAUTTAA, joka ei käännöstyöryhmän mielestä kuitenkaan vastannut merkitystä. (Sana tulee näkyväksi 2001, 31.)

3.3.2 Herran siunaus

Herran siunauksen kohdassa *Herra kääntäköön kasvonsa teidän puoleenne* kasvojen kääntäminen ratkaistiin KATSOA-viittomalla, jonka liikettä katse seuraa. Usein kohdassa on käytetty kasvojen klassifikaattoria, avointa kämmentä. Sen käyttö on kuitenkin herättänyt voimakkaita reaktioita joillekin viittomakielen käyttäjille, koska se luo vaikutelman tyhjästä kasvoista. Kohdassa *Herra kirkastakoon kasvonsa teille* kasvojen kirkastaminen käännettiin VALAISTA-viittomalla. Viittomistapa, jossa avoimen kämmenen sormia heilutetaan, ei luonut oikeaa mielikuvaa. (Sana tulee näkyväksi 2001, 32-50.)

3.3.3 Uskontunnustus

Uskontunnustuksessa käytetään paljon *uskoa*-verbiä. Käännöstyöryhmä valitsi sen käännösratkaisuksi hengellistä uskomista kuvaavan USKOA-viittoman, jossa ensin ot-sasta nousee etusormi ylös ja sen jälkeen nyrkit painautuvat päällekkäin rinnan korkeudella. Viittoman välittämä tunne vahvistuu, kun sitä viitottaessa pää painetaan alas. Uskontunnustuksessa USKOA-viittoma toistuu jokaisen uskonkappaleen lopussa. Suomalaisessa viittomakielessä on lisäksi kaksi muuta USKOA-viittomaa, mutta ne merkitsevät enemmän maallista uskomista. (Sana tulee näkyväksi 2001, 33.)

Pyhä Henki -termin käännöksestä keskusteltiin kiivaasti käännöstyöryhmässä. Lopulta kaksiosainen termi päätettiin viittoa käänteisessä järjestyksessä HENKI PYHÄ huulion ollessa suomen kielen mukainen. Käännöstyöryhmä perustelee ratkaisunsa viittomakielen sanajärjestykseen vedoten. Pääsääntöisesti ensin viitotaan pääsana (HENKI), jonka jälkeen tulee määre (PYHÄ). Lisäksi viittomakielessä viittomat yleensä liikkuvat siinä suunnassa, joka on motorisesti helpoin tuottaa: ylhäältä alas ja kehosta pois päin. Huulion täsmäämättömyys perusteltiin sillä, että suomalaisessa viittomakielessä on muitakin vastaavia ilmaisuja, joissa viitottu sanapari näkyy huuliossa käänteisessä järjestyksessä. Esimerkiksi TEKSTIPUHELIN viitotaan käänteisessä järjestyksessä, mutta huuliossa on alkuperäinen järjestys. (Sana tulee näkyväksi 2001, 31–32.)

Vaikeaselkoinen kohta *joka sikisi Pyhästä Hengestä, syntyi Neitsyt Mariasta* päätettiin kääntää seuraavasti: HENKI PYHÄ VAIKUTTAA / NEITSYT MARIA RASKAANA / SYNTYÄ JEEBUS. Ratkaisusta tuli erittäin visuaalinen, ja luontevuutta lisää huulion poisjättäminen VAIKUTTAA-viittomasta. Kohdasta käy selkeästi ilmi se, miten Pyhä Henki laskeutuu taivaasta ja Neitsyt Maria tulee raskaaksi. *Siitä*-verbin kohdalla on aiemmin viitottu ALKAA-viittoma, jota ei kelpuutettu käännösratkaisuksi. (Sana tulee näkyväksi 2001, 34.)

Pyhän yhteisen seurakunnan käännökseksi valittiin EKUMENIA-viittoma, joka kuvaa hyvin yhteyttä kirkkojen välillä: on vain yksi Kristuksen kirkko, vaikka on eri kirkkokuntia. Sisällöllisesti täsmäävämpi merkitys on *pyhä katolinen kirkko*, mutta viittomaa KATOLINEN pidettiin liian harhaanjohtavana. Aikaisemmin kohdassa on käytetty SEURAKUNTA-viittomaa, jonka vaihtaminen vaatii totuttelua vanhaan versioon tottuneilta. (Sana tulee näkyväksi 2001, 35.)

3.3.4 Kastekäsky

Kastekäsky alkaa lauseella *Herramme Jeesus Kristus on itse asettanut pyhän kasteen*. *Asettaa*-verbille valittiin käännösratkaisuksi kirkolliseen tyyliin sopiva ASETTAA-viittoma, jossa kämmenselkä laskeutuu maan tasolle passiivisen kämmenen päälle. Valittu viittoma on pehmeämpi ja juhlallisempi kuin perinteisesti käytetty ASETTAA-viittoma, jossa nyrkki lyödään kämmenelle. (Sana tulee näkyväksi 2001, 37.)

Lauseessa *Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsiksi: kastakaa heitä Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan* – verbi *tehkää* käännettiin kahdella peräkkäisellä viittomalla KOOTKAA ja MUUTTUA. Ratkaisu välittää visuaalisesti sen, kuinka ihmiset kootaan maailmalta yhteen ja heistä tehdään Jeesuksen opetuslapsia. Muut käännösehdotukset saivat aikaan sellaisen vaikutelman, että ihmisiä olisi pakkokäännytetty. Siksi nykyisessäkin ratkaisussa MUUTTUA-viittoman kohdalla on tärkeää, että ilme on neutraali. Ensimmäisen lauseen jälkeen lisättiin viittoma KUINKA, jotta kokonaisuuden merkitys saatiin selkeämmäksi: kastamisen ja opettamisen kautta tullaan opetuslapsiksi. (Sana tulee näkyväksi 2001, 37–38.)

Ja katso -kohdassa käytetään TÄNÄÄN-viittoman kaltaista viittomaa: avoimet kämmet pysähtyvät eteen, ja samalla nyökätään kevyesti. Samaa viittomaa käytetään merkitsemään myös *sillä*-sanaa. Viittoman valinta perustellaan sillä, että viittoma liittää tekstin osia yhteen ja sitä käytetään syy-seuraussuhteiden ilmaisemiseen. (Sana tulee näkyväksi 2001, 38.)

3.3.5 Ehtoollisen asetussanat

Ehtoollisen asetussanat alkavat lauseella *sinä yönä, jona hänet kavallettiin*. Käännöstyöryhmä käänsi sen merkityksen seuraavasti: *opetuslapsista yksi kavalsi*. Käännökseen päädyttiin, koska ratkaisulla kavaltaja ei jää epäselväksi. Nimittäin pappien aikaisempi tapa viittoa suoraan suomen kielen mukaan (SAMA YÖ JEEBUS KAVALTAA + PETTÄÄ) antoi vaikutelman, että Jeesus itse olisi ollut kavaltaja. (Sana tulee näkyväksi 2001, 38.)

Liitto-sanana (kohdassa *tämä malja on uusi liitto minun veressäni*) viittomaksi käännöstyöryhmä valitsi kahdesta LIITTO-viittomasta vanhemman, jossa solmitaan nauha. Tätä viittomaa pidettiin sopivampana kuvaamaan sitä liittoa, jonka Jumala teki ihmisten kanssa. (Sana tulee näkyväksi 2001, 39.)

3.3.6 Kymmenen käskyä

Kymmenessä käskyssä kielletään toistuvasti *älä*-kieltomuodolla. Käännöstyöryhmä päätyi käyttämään avoimen kämmenen kieltoviittomaa ÄLÄ sillä poikkeuksella, että liike on suora eikä edestakainen. Viittoma on yhdistetty kahdesta erilaisesta viittomakielen kielto muodosta, joita ei voitu valita sellaisinaan: viittoma ÄLÄ ei tavoita käskyjen ankaraa sävyä, ja etusormen napakalla liikkeellä muodostettava viittoma EI-SAA on liian arkikielinen. (Sana tulee näkyväksi 2001, 40.)

Käskyssä *minä olen Herra, sinun Jumalasi* viittoja ottaa itselleen Jumalan roolin viittomakielen lauseopin sääntöjen mukaisesti (Sana tulee näkyväksi 2001, 40). Käskyssä *älä käytä väärin Herran, Jumalasi nimeä* esiintyvän *käyttää*-sanana käännökseksi valit-

tiin viittoma KÄYTTÄÄ. Näin haluttiin korostaa Jumalan nimen väärinkäyttämisen ulottuvan myös tekoihin, ei vain puhumiseen tai viittomiseen. (Sana tulee näkyväksi 2001, 41.)

Käsky *pyhitä lepopäivä* oli ongelmallinen käännettävä *pyhittää*-verbin vuoksi, koska nykyisin käytetty viittoma PYHÄ ei yksinään pysty kattamaan pyhityksen merkitystä. Ratkaisuksi tuli luoda *pyhälle lepopäivälle* viittojan eteen keskelle oma paikka, jonka pyhyyttä käsketään noudattamaan: LEPO PÄIVÄ os. 2 PYHÄ/ TOTELLA os. 2. (Sana tulee näkyväksi 2001, 41.)

Kymmenessä käskyssä *kielletään tekemästä aviorikosta*, ja käännöstyöryhmä päätyi seuraavaan käännösratkaisuun: OMA os.2 PUOLISO PETTÄÄ ÄLÄ. Suomalaisessa viittomakielessä on yleensä käytetty aviorikoksen yhteydessä viittomaa SYRJÄHYPPY, mutta sen merkityksen ei katsottu olevan riittävän laaja. (Sana tulee näkyväksi 2001, 41.)

Väärän todistuksen antaminen käännettiin viittomakielelle seuraavasti: VALEHDELLA HÄNxx. Suomalaisessa viittomakielessä ei ole täydellistä vastinetta suomen kielen ilmaisulle *väärä todistus*, mutta valittu käänнос vastaa sisällöltään parhaiten suomenkielistä tekstiä. Asiyhteyden kannalta viittoma TODISTAA on epäsopiva. (Sana tulee näkyväksi 2001, 41.)

3.4 Palaute käänöksistä

Vuonna 2001 valmistuneista virallisista käänöksistä saatiin palautetta käännöstyön aikana palauteryhmältä. Palautteista 97 % saatiin seurakunnilta, joissa oli päätoiminen kuurojen diakoni. Palautetta saatiin myös muutamasta hiippakunnallisesta asiantuntijaryhmästä, kuurojen aikuisoppilaitoksista ja viittomakielentulkkeja kouluttavista oppilaitoksista. Lisäksi Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen yhteydessä toimiva suomalaisen viittomakielen lautakunta antoi asiantuntija-apua ja korjausehdotuksia. Palautteiden jälkeen käänöksiin tehtiin vielä korjauksia. (Viittomakielisen kirkkokäsikirjan hyväksyminen 2002, 3.)

Palauteryhmältä saadut palautteet olivat keskenään samankaltaisia. Joissakin toivottiin, että käännöksiä viitottaisiin vanhalla tavalla suomen kielen mukaan. Vanhemman polven kuuroille tuotti vaikeuksia luopua totutusta perinteestä ja hyväksyä uusia käännöksiä. He nimittäin ovat oralistisen kouluopetuksen jäljiltä tottuneet viittomaan suomen kielen mukaan, ja lisäksi moni heistä on kuuroutunut puheen oppimisiän jälkeen, jolloin viitottu suomi on ollut heille luontainen tapa viittoa. (Viittomakielisen kirkkokäsikirjan hyväksyminen 2002, 3.)

Käänöksistä on saatu myös positiivista palautetta. Moni kuuro on ymmärtänyt uskonnustuksen sisältämän sanoman vasta uuden viittomakielisen käännöksen ansiosta, vaikka he ovat saaneet rippikouluopetusta ja käyneet kirkossa monen vuoden ajan. Tämä palaute osoittaa sen, että viitotun suomen ymmärtäminen on ollut joillekin vaikeaa. (Viittomakielisen kirkkokäsikirjan hyväksyminen 2002, 5–6.)

4 HENGELLINEN TULKKAUS

4.1 Tyyli

Hengellisessä tulkkauksessa kielen tyyli ja ilmaisutapa on valittava kirkolliseen tyyliin sopivaksi. Jumalanpalveluksen pysyvien osien viittomiseen sopii rauhallinen, hillitty tyyli, joka korostaa pyhyden tuntua. Rukouksen tyyli voi vaihdella sen mukaan, onko rukous liturgisluonteinen päivän rukous vai vapaampi esirukous. Asiasisältö ja konteksti vaikuttavat aina kieleen ja kielirekisteriin. (Messu ja kirkolliset toimitukset, 8.) Raamatun tyyli on suurimmaksi osaksi kerrontaa (Ala-Sippola 2008, 14).

Viittomisnopeuteen ja rytmiin on hyvä kiinnittää huomiota hengellisessä tulkkauksessa. Kirkossa virallisten käännosten rytmi on yleensä hidas, koska silloin viittominen on ymmärrettävämpää ja näkyvämpää. Myös tauotus on tärkeää hengellisessä tulkkauksessa. Tauotuksen avulla pystytään rytmittämään asiasisältöä sekä erottamaan messun ja kirkollisten toimitusten eri osat toisistaan. Taukojen aikana myös katsojat pystyvät syventymään sisältöön ja sanomaan. (Messu ja kirkolliset toimitukset, 7–8.)

Riihimäen mukaan tulkin henkilökohtainen asenne vaikuttaa hengelliseen tulkkaukseen. Tulkilla on aina omia asenteita, ja jos ne ovat ristiriidassa lähtötekstin kanssa, hengellisen tilaisuuden tunnelma ja puheiden sävy ei välttämättä välity niin kuin on tarkoitettu. Tämä voi johtaa siihen, että kuurot seurakuntalaiset eivät koe Jumalan hengen läsnäoloa yhtä voimakkaana kuin kuulevat. (Riihimäki 1994, 54.)

4.2 Tilankäyttö ja katse

Viittomakielen rakenteeseen kuuluu paikantaminen ja eri viittomatasot, joihin myös virallisissa käänöksissä kiinnitettiin paljon huomiota. Viittomatasot kuvaavat symbolisesti tapahtumapaikkoja. Jumalan paikka on viittomakielessä vakiintunut yläoikealle. Hengellisessä tulkkauksessa Jumalaa ei osoiteta etusormella, vaan koko kämmenellä. Hauta paikannetaan hengellisessä tulkkauksessa viittojasta katsoen oikealle, ja tuonela vähän sen alapuolelle. Viittomatasojen käyttäminen korostuu varsinkin uskontunnustuk-

nessa, jossa puhutaan Jeesuksen kuolemasta, tuonelaan astumisesta, ylösnousemuksesta ja taivaaseenastumisesta. (Sana tulee näkyväksi, 28–35.)

Rukouksissa katseella on suuri merkitys. Katseella ensinnäkin ilmaistaan, milloin rukous alkaa. Kuuro seurakunta saa tietää rukouksen alkavan, kun tulkki ristii kätensä ja suuntaa katseensa alas hetkeksi ennen rukouksen alkua. (Riihimäki 1994, 52.) Rukouksen aikana on tärkeää pitää katseyhteys Jumalaan, koska rukous on keskustelua Jumalan kanssa. Katse on suunnattuna Jumalaan, kun esitetään pyyntö tai mainitaan Jumala tai Jeesus. (Sana tulee näkyväksi 2001, 28.) Myös kiittäessä tai ylistäessä katse on suunnattuna kohti Jumalaa (Riihimäki 1994, 52).

Katseen suunta määräytyy sen mukaan, kenelle viittominen kohdistetaan. Jumalanpalveluksissa katse suuntautuu pappia tai esimerkiksi Herran siunauksessa seurakuntaa kohti. Kirkollisissa toimituksissa tapahtuu vaihtelua katseessa. Kastejuhlassa päähenkilöinä ovat lapsi, vanhemmat ja kummit, jolloin katse huomioidaan heidän mukaansa ja esimerkiksi kysymykset osoitetaan vanhemmille ja kummeille. Avioliittoon vihittäessä esimerkiksi kysymykset ja puolisoiksi julistamisen jälkeinen siunaus osoitetaan avioparille. (Messu ja kirkolliset toimitukset, 6–7.)

4.3 Glossit

Viittomakieltä kirjoitetaan glossattuna. Glossaaminen tarkoittaa sitä, että viittomat kirjoitetaan suomenkielisten käännösvastineittensa mukaan. Sanat kirjoitetaan perusmuodossa ja suuraakkosilla. (Hytönen & Rissanen 2006, 33.) Glosseihin on merkitty viittomisen tueksi muun muassa viittoman paikka, katseen suunta ja huulio (Messu ja kirkolliset toimitukset, 7).

Glossit toimivat tukimateriaalina, kun virallisia viittomakielisiä kirkollisia käännöksiä opetellaan ja käytetään. Käännösvideolta kannattaa ensin katsoa kokonaisuus läpi, jonka jälkeen glosseista voi tarkistaa kieliopilliset yksityiskohdat. Glossit voivat toimia myös muistin tukena kirkollisessa tilaisuudessa. (Messu ja kirkolliset toimitukset, 7.)

Viittoja käyttää yleensä nuottitelinettä. Sen korkeus on säädettävä niin alas, että käsien liikkeet näkyvät hyvin. Telineen etäisyys on hyvä pitää mahdollisimman kaukana viittojasta, ettei muistiinpanojen ja glossien katsominen häiritse liikaa. Viitottaessa ei ole kuitenkaan hyvä katsoa koko ajan glosseja. On pyrittävä viittomaan asiakokonaisuus kerrallaan yleisöön päin. Katsekontaktin pitäminen asiakkaisiin on hyvin tärkeää. (Messu ja kirkolliset toimitukset, 5–8.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA MENETELMÄT

5.1 Tutkimuksen tavoite

Otimme yhteyttä viittomakielisen kirkkokäsikirjan käännöstyöryhmään ja tiedustelimme, olisiko heillä ehdotusta opinnäytetyömme aiheeksi. Jäsenet ehdottivat, että haastattelisimme tulkkeja heidän valmistautumistavoistaan virallisiin viittomakielisiin kirkollisiin käännöksiin.

Käännöstyöryhmän ehdotuksen pohjalta lähdimme suunnittelemaan opinnäytetyömme sisältöä. Tapasimme toisen ohjaajamme Riitta Kuusen, ja hänen kanssaan keskustelimme opinnäytetyöstämme ja tulevan kyselyn sisällöstä. Käännöstyöryhmän ehdotuksen ja Riitta Kuusen kanssa käymämme keskustelun jälkeen meille oli kertynyt paljon tutkimuskysymyksiä, joita lähdimme rajaamaan.

Tutkimuksen tavoitteeksi muodostui kartoittaa tulkkien suhtautumista viittomakielisiin virallisiin kirkollisiin käännöksiin. Tutkimuksessamme selvitimme sitä, tekevätkö tulkit hengellisiä tulkkauksia, käyttävätkö he virallisia käännöksiä ja miten he valmistautuvat tilanteisiin, jossa niitä käytetään. Tavoitteenamme oli myös saada selville, miten tulkit suhtautuvat virallisiin käännöksiin: onko niistä hyötyä, ja tuleeko heidän mielestään tulkin hallita ne.

5.2 Tutkimusmenetelmät

5.2.1 Webropol-kysely

Päätimme toteuttaa kyselyn sähköisenä Webropol-kyselynä (LIITE 2), jotta tulkkien olisi vaivatonta vastata ja saisimme mahdollisimman paljon vastauksia. Ennen kyselyn lähettämistä testasimme kyselyn toimivuutta koehenkilöillä. Tarvittavien muutosten jälkeen lähetimme lopullisen kyselyn SVT:n postituslistojen kautta kaikille Suomen viittomakielen tulkeille. Tulkit saivat linkin sähköpostiinsa, ja sitä kautta he pääsivät

vastaamaan kyselyyn. Samaan sähköpostiin liitimme myös saatekirjeen (LIITE 1), jossa kerroimme opinnäytetyömme aiheesta ja tavoitteista.

Kyselyyn vastanneita oli yhteensä 82. Saimme paljon kattavia ja hyödyllisiä perusteluja, joita halusimme tuoda työhömmе suorina lainauksina. Kyselyssämme oli yhteensä 28 kysymystä. Käytimme kysymystyyppeinä ensinnäkin avoimia kysymyksiä, joiden kautta saimme tarkkoja vastauksia ja perusteluja. Lisäksi kyselyssämme oli strukturoituja kysymyksiä, joissa vastausvaihtoehdot oli valmiiksi annettu. Kysely sisälsi myös sellaisia kysymyksiä, joissa sai perustella valittua vaihtoehtoa. Kyselyssämme oli lisäksi muutama kysymys, joissa oli valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi yksi avoin kohta siltä varalta, että muut annetut vaihtoehdot eivät riittäisi.

5.2.2 Suomen Viittomakielen Tulkit ry:n kysely

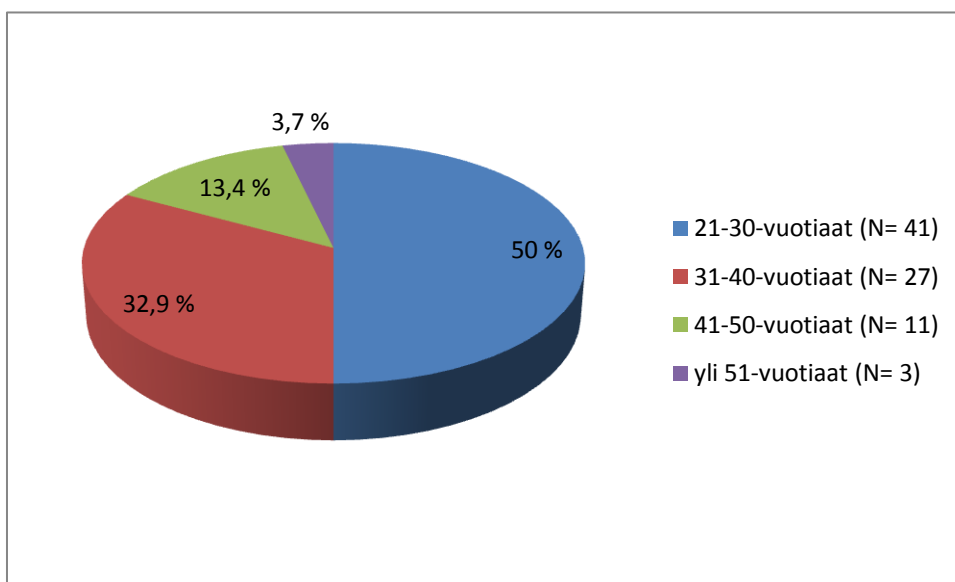
Vuonna 2009 SVT:n hallitus teki kyselyn kirkollisista tulkkauksista. Kysely tehtiin, koska SVT:n hallitukselta pyydettiin suositusta tulkkien valmistautumisajan lisäämisestä kirkollisiin tulkkauksiin, koska virallisten käännösten opettelu vie paljon aikaa. Kysely lähetettiin tulkeille, kuuroille, seurakuntien työntekijöille ja kouluttajille. Kyselyn vastauksia ei kuitenkaan koskaan purettu eikä julkaistu.

SVT:n hallitus päätti kokouksessaan, että saamme käyttää opinnäytetyössämme hyväksenne kyselyn tuloksia ilman suoria lainauksia. Poimimme SVT:n kyselystä vain sellaisia asioita, joita meidän tutkimuksestamme ei nouse esille. Kirjoitamme SVT:n kyselyn tuloksia omien tutkimustulostemme analysoinnin lomaan. Tulemme mainitsemaan aina erikseen, kun käsittelemme SVT:n kyselyn tuloksia.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Vastaajien taustatiedot

Taustatiedoissa kysyimme vastaajien ikää, työvuosien määrää, koulutusta, millä alueella vastaaja työskentelee, tekeekö vastaaja hengellisiä tulkkauksia ja kuinka usein vastaaja tekee niitä. Emme kokeneet tarpeelliseksi kysyä vastaajan sukupuolta, koska emme kokeneet sitä tarpeelliseksi työmme tavoitteen kannalta.

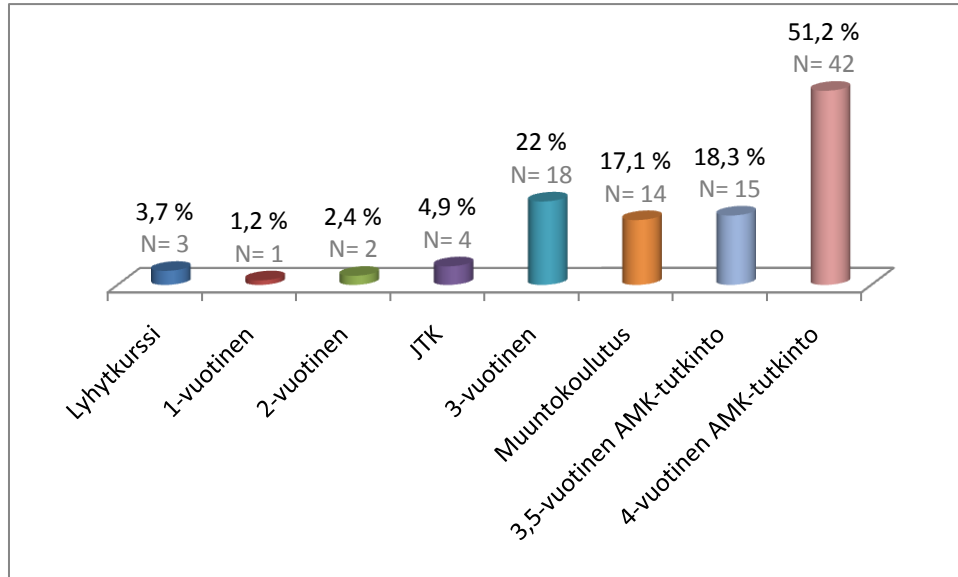

KUVIO 1. Vastaajien ikäjakauma (N= 82)

Vastaajien ikää kysyessämme jaottelimme ikäjakauman neljään ryhmään: 21–30-vuotiaisiin, 31–40-vuotiaisiin, 41–50-vuotiaisiin ja yli 51-vuotiaisiin (KUVIO 1). Koska viittomakielentulkkipäätös on melko uusi koulutusala ja tulkit ovat usein melko nuoria, odotusten mukaisesti suurin osa vastaajista oli 21–30-vuotiaita. Heitä oli yhteensä 41 (50 %). Toiseksi eniten vastasivat 31–40-vuotiaat, joita oli yhteensä 27 (32,9 %). 41–50-vuotiaita vastaajia oli yhteensä 11 (13,4 %). Yli 51-vuotiaita vastasi yhteensä kolme (3,7 %).

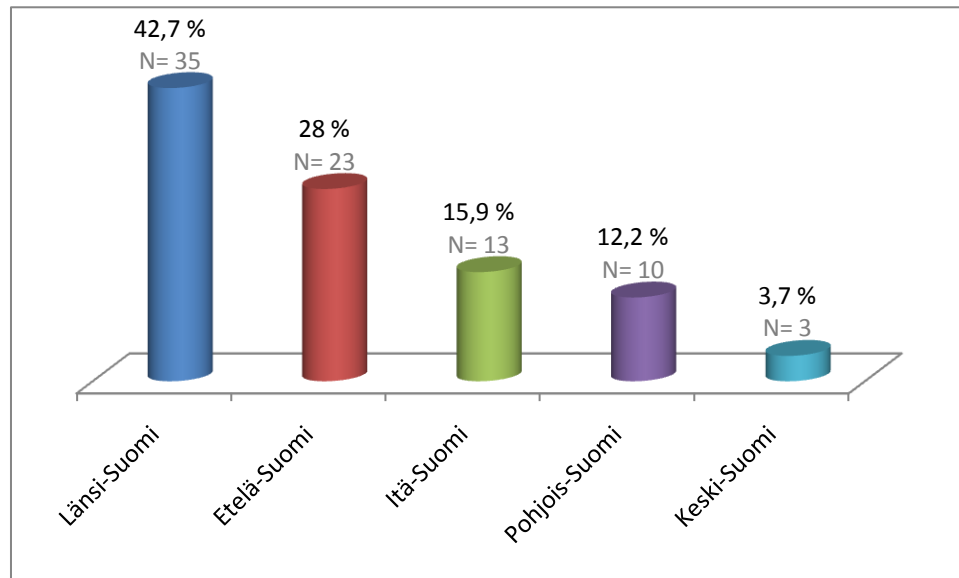
Kysyimme, kuinka kauan vastaaja on toiminut tulkkina. Jaottelimme vastaajien työvuodet neljään ryhmään: 0–2 vuotta työskennelleet, 2–5 vuotta työskennelleet, 5–10 vuotta työskennelleet ja yli 10 vuotta työskennelleet. Työvuodet viittomakielen tulkkina jakautuivat melko tasaisesti ryhmien kesken. Suurin osa tulkeista oli työskennellyt alalla yli

10 vuotta. Heitä oli yhteensä 28 (34,1 %). Toiseksi eniten vastasivat alalla 2–5 vuotta työskennelleet, joita oli yhteensä 23 (28 %). Vastaajista 17 (20,7 %) oli työskennellyt alalla 5–10 vuotta. Vastaajista 14 (17,1 %) oli työskennellyt alalla 0–2 vuotta.

KUVIO 2. Vastaajien koulutus (N= 82)

Vastaajan koulutusta kysyessämme annoimme koulutusvaihtoehtoiksi kaikki ne koulutukset, jotka on ollut mahdollista suorittaa viittomakielentulkki-alalla vuoteen 2009 mennessä (KUVIO 2). Vastaajat pystyivät valitsemaan kaikki koulutukset, jotka he ovat suorittaneet. Suurin osa (51,2 %) vastaajista oli suorittanut 4-vuotisen ammattikorkeakoulututkinnon. Vain muutama vastaaja oli käynyt joko lyhytkurssin, 1-vuotisen tutkinnon, 2-vuotisen tutkinnon tai jatko- ja täydennyskoulutuksen.

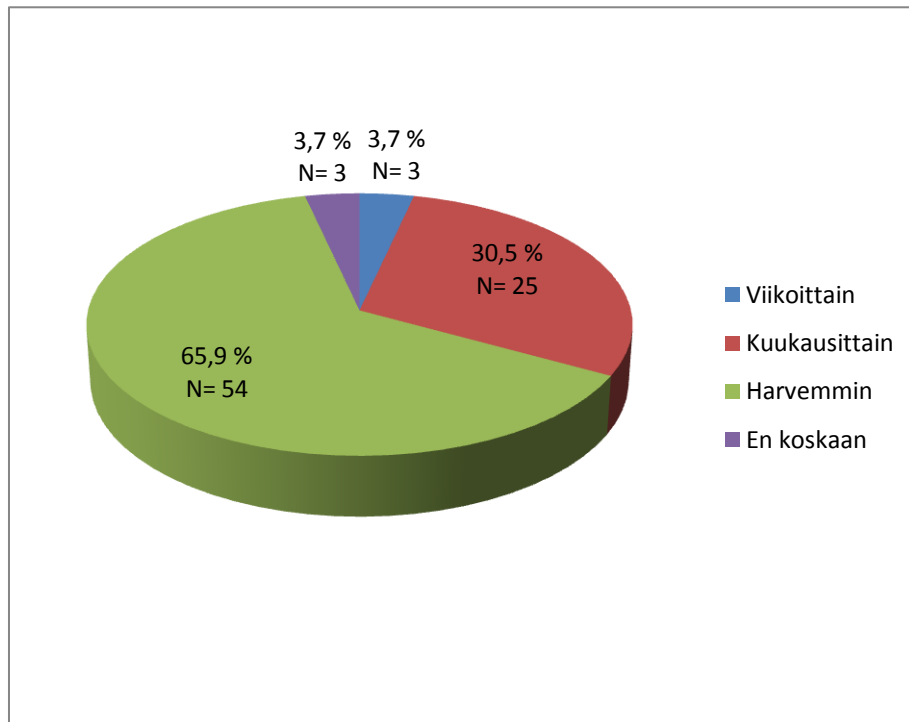

KUVIO 3. Vastaajien työssäkäyntialue (N= 82)

Vastaajien työssäkäyntialueiden kartoittamista varten jaoinme Suomen viiteen alueeseen: Etelä-Suomeen, Länsi-Suomeen, Itä-Suomeen, Keski-Suomeen ja Pohjois-Suomeen (KUVIO 3). Eniten vastauksia tuli Länsi-Suomesta, josta tuli yhteensä 35 (42,7 %) vastausta. Toiseksi eniten vastauksia tuli Etelä-Suomesta: 23 (28 %) vastausta. Itä-Suomesta vastauksia tuli 13 (15,9 %). Pohjois-Suomesta vastauksia tuli 10 (12,2 %). Vähiten vastauksia tuli Keski-Suomesta: kolme (3,7 %) vastausta.

Taustatiedoissa kysyimme vastaajilta myös sitä, tekevätkö he hengellisiä tulkkauksia. Vastaajista suurin osa (91,5 %) vastasi tekevänsä hengellisiä tulkkauksia. Vastaajista seitsemän (8,5 %) ei tehnyt hengellisiä tulkkauksia.

Viisi vastaajista, jotka eivät tehneet hengellisiä tulkkauksia, perusteli vastauksensa sillä, että perehtyneisyys ei riitä hengellisten tulkkausten tekemiseen, heillä ei ole kiinnostusta tehdä niitä tai käänösten opettelu on vaikeaa. Kaksi vastaajaa perusteli vastauksensa sillä, etteivät hengelliset tulkkaukset sovi heidän työaikaansa.

KUVIO 4. Kuinka usein vastaajat tekevät hengellisiä tulkkauksia (N= 82)

Halusimme tietää, kuinka usein tulkit tekevät hengellisiä tulkkauksia. Annoimme valittavaksi neljä vaihtoehtoa: viikoittain, kuukausittain, harvemmin ja ei koskaan (KUVIO 4). Vastaajista suurin osa vastasi tekevänsä hengellisiä tulkkauksia harvemmin. Heitä oli yhteensä 54 (65,9 %). Kuukausittain hengellisiä tulkkauksia ilmoitti tekevänsä 25 vastaajaa (30,5 %). Viikoittain tulkkauksia vastasi tekevänsä kolme vastaajaa (3,7 %). Kolme vastaajaa (3,7 %) ei tehnyt koskaan hengellisiä tulkkauksia.

6.2 Virallisten käännosten käyttäminen

Kysyimme, käyttävätkö vastaajat tulkatessaan virallisia viittomakielisiä kirkollisia käännoksiä. Annoimme vastausvaihtoehdoiksi kyllä ja ei. Vastaajat pystyivät halutesaan valitsemaan molemmat vaihtoehdot, koska toimintatavat vaihtelevat erilaisissa tilanteissa, eikä kysymykseen ole välttämättä yksiselitteistä vastausta. Vastaajat pystyivät halutesaan myös perustelemaan kantansa. Kysymykseen vastasi yhteensä 81 vastaajaa. Vastaajista 74 (91,4 %) vastasi käyttävänsä virallisia viittomakielisiä kirkollisia käännoksiä. 20 vastaajaa (24,7 %) ei käytä virallisia kirkollisia käännoksiä.

Vastaajat, jotka sanoivat käyttävänsä virallisia käännöksiä, perustelivat kantansa vedoten käännösten virallisuuteen, helppouteen, viittomakielisyyteen sekä asiakkaiden tarpeisiin ja toiveisiin. Suurin osa tunsu velvollisuudekseen käyttää käännöksiä, koska ne ovat virallisia. Viittomakieliset käännökset koettiin yhtä tärkeiksi kuin puhuttujen kielten Raamatun tekstit.

Monet perustelivat virallisten käännösten käytön sillä, että ne helpottavat työtä. Osa vastaajista ei välttämättä käyttänyt virallisia käännöksiä juuri sellaisinaan, vaan pikemminkin tulkkauksen tukena ja pohjana. Virallisten käännösten käyttö sai vastaajat luottamaan siihen, että asia viitotaan oikein ja hyvällä viittomakielellä. Virallisten käännösten käyttöä perusteltiin myös vetoamalla asiakkaiden toiveisiin. Koettiin tärkeäksi, että käännökset toistuvat samanlaisina ja ovat asiakkaille tuttuja. Seuraavassa vastaajien perusteluja virallisten käännösten käyttämiselle:

Käytän virallisia käännöksiä niin paljon kuin pystyn, asiakkaiden tarpeet ja toiveet huomioiden tietysti. Pitkiä tekstejä en ole opetellut ulkoa, mutta käytän niitä pohjana valmistautuessani. On hienoa, että viralliset käännökset ovat olemassa.

Koska mielestäni niitä on hyvä käyttää, kun sellaiset kerran on. Ilmaistaanhan suomen kielelläkin ne asiat kaavamaisesti ja samalla tapaa kerrasta toiseen. Tosin viralliset käännökset eivät ihan vielä ole selkärangassa eli välillä tulee varmasti poikettua niistä.

Pyrin käyttämään, jotta ne tulisivat tutuksi viittomakielisille. Lisäksi ne ovat mielestäni hyvää ja selkeää, helposti ymmärrettävää kieltä.

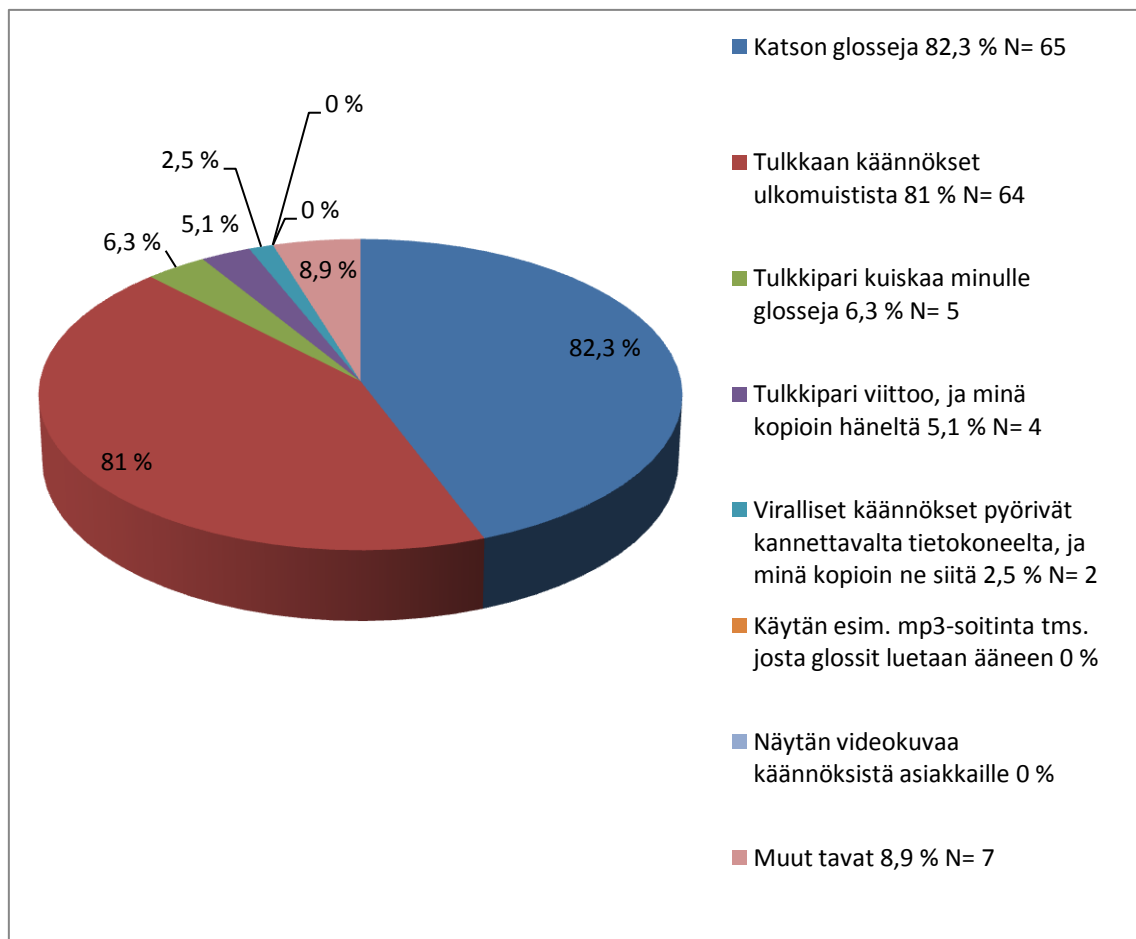
Vastaajat, jotka eivät käytä virallisia käännöksiä, perustelivat vastauksensa pääosin kahdella tavalla. Tulkit sanoivat toimivansa asiakkaiden tarpeiden ja toiveiden mukaan: jos asiakkaat eivät halua virallisia käännöksiä käytettävän, tulkit eivät niitä käytä. Toinen syy olla käyttämättä virallisia käännöksiä oli se, että niitä ei ehdi opetella ja niiden opettaminen on hankalaa. Alla vastaajien kommentteja kysymykseen:

En jaksa opetella tai tehdä mitään glosseja. Jos tiedän jonkun pätkän tulevan, niin katson kyllä ennen keikkaa läpi. Lyhyet rukoukset (Isä meidän, uskontunnustus) taitavat mennä suht oikein.

Tulkin on mahdotonta opetella Raamattua ulkoa sitä mukaa, kun virallisia käännöksiä julkaistaan. Otan aina huomioon asiakkaan ja tilanteen. Haluan tulkkinä välittää myös tunteita. En halua, että esim. häävieraalle jää tilaisuudesta kylmä olo, koska olen tuijottanut glossejani.

6.3 Apukeinot virallisia käännöksiä tulkatessa

Kysyimme vastaajilta, mitä apukeinoja he käyttävät tulkatessaan virallisia kirkollisia käännöksiä (KUVIO 5). Vastausvaihtoehtoiksi annoimme seuraavat apukeinot: katson glosseja, tulkkiaan käännökset ulkomuistista, tulkkipari viittoon, ja minä kopioin häneltä, tulkkipari kuiskaa minulle glosseja, käytän esimerkiksi mp3-soitinta tai muuta vastaavaa, josta glossit luetaan ääneen, viralliset käännökset pyörivät kannettavalta tietokoneelta, ja minä kopioin siitä sekä näytän videokuvaa käännöksistä asiakkaille. Annoimme vastaajille mahdollisuuden valita myös jonkin muun apukeinon, josta sai vapaasti kertoa.

KUVIO 5. Vastaajien käyttämät apukeinot virallisia käännöksiä tulkatessa (N= 79)

Vastauksia saimme kysymykseen yhteensä 79. Huomattava enemmistö ilmoitti katso- vansa glosseja sekä tulkkaavansa käännökset ulkomuistista. Kukaan vastaajista ei sano- nut käyttävänsä mp3-soitinta tai muuta vastaavaa laitetta, josta glossit luettaisiin ääneen. Kukaan ei myöskään vastannut näyttävänsä asiakkaille videokuvaa käännöksistä. Yksi tulkki kommentoi, ettei näyttäisi videokuvaa asiakkaalle, koska se on kylmää ja mekaa- nista eikä sovellu tulkkaukseksi. Jos asiakas haluaa katsella virallisia käännöksiä videol- ta, siihen ei tulkkia tarvita. Yhden tulkin mielestä videokuvan näyttäminen taas olisi hyvä keino saada viittomakielisille samanlainen kokemus kuin kuuleville.

Muita apukeinoja tulkata virallisia käännöksiä oli tulkata ne omalla tavalla ottamalla vaikutteita virallisista käännöksistä, tehdä glosseista itseä hyödyttävät muistiinpanot ja merkata suomenkielisen tekstin rinnalle glossit paikannuksineen. Yksi vastaaja ilmoitti, että muita apukeinoja voisi harjoitella, mutta tekee tulkkauksia niin harvoin, ettei niiden kokeilemiselle ole aikaa. Yksi vastaaja ilmoitti, ettei käytä virallisia käännöksiä ollen- kaan.

SVT:n kyselyssä tiedusteltiin mielipiteitä teknisten apuvälineiden käytöstä virallisia käännöksiä viitottaessa. Tekniikan käytöstä tulkkauksen apuna keskustellaan, koska se voisi tuoda helpotusta tulkin työhön: tulkit haluaisivat tehdä työnsä hyvin, mutta heillä ei ole siihen riittävästi valmistautumisaikaa. Tekniset apuvälineet koettiin kuitenkin kylmiksi ja epäsopiviksi kirkkoon, koska ne rikkovat hengellisen tunnelman. Lisäksi teknisten apuvälineiden käytöstä seuraa usein teknisiä ongelmia. Oikein järjestettynä apuvälineiden käyttö tulkkauksessa koettiin mahdolliseksi.

SVT:n kyselyssä kysyttiin mielipiteitä tulkkien glossien käytöstä virallisia käännöksiä viitottaessa ja katsekontaktin katkeamisesta glossien katsomisen aikana. Vastauksista nousi esille se, että glossit ovat hyvä ja hyödyllinen tukimenetelmä viitottaessa virallisia käännöksiä. Kuitenkin koettiin tärkeäksi, että viralliset käännökset ovat jollain tasolla sisäistetyt ja jäsentyneet muistiin. Vielä parempi olisi luonnollisen kielen kannalta se, että tulkki muistaisi viralliset käännökset ulkoa. Kuitenkin toisen tekemä käännös koet- tiin mahdottomaksi oppia ulkoa siten, että osoitukset ja katse säilyisivät oikeilla paikoil- laan.

SVT:n kyselyssä katsekontaktista kysyttäessä osa vastaajista kommentoi, että tulkattaessa katseen suunta vaihtelee luonnollisesti: katse ei ole koko ajan kiinni asiakkaassa, vaan katseella myös paikannetaan. Siksi glossien vilkaisemisen ei koettu katkaisevan katsekontaktia häiritsevästi. Glossien käyttö ja seuraaminen vaativat kuitenkin käänneksen sisäistämistä, jotta voi seurata helposti glosseja ja löytää niistä vaivatta tarvittavan kohdan. Myös glossien merkitsemisen isoilla kirjaimilla ajateltiin helpottavan sitä, että katse siirtyy luontevasti ja rauhallisesti glosseista asiakkaaseen. Mieliä tuli myös siitä, että on parempi säilyttää katsekontakti asiakkaaseen kuin katsoa glosseja, vaikka joutuisikin viittomaan väärin.

6.4 Virallisten käänneksen hallinta

Kysyimme, tulisiko tulkin hallita viralliset käänneokset. Vastausvaihtoehdot olivat kyllä ja ei. Vastaajilla oli tässäkin mahdollisuus valita molemmat vaihtoehdot ja perustella vastauksensa. Kysymykseen vastasi yhteensä 79 vastaajaa. Heistä 73 (92,4 %) vastasi, että tulkin tulee hallita viralliset käänneokset. Vastaajista 12 (25,2 %) oli sitä mieltä, että tulkin ei tarvitse hallita virallisia käänneöksiä.

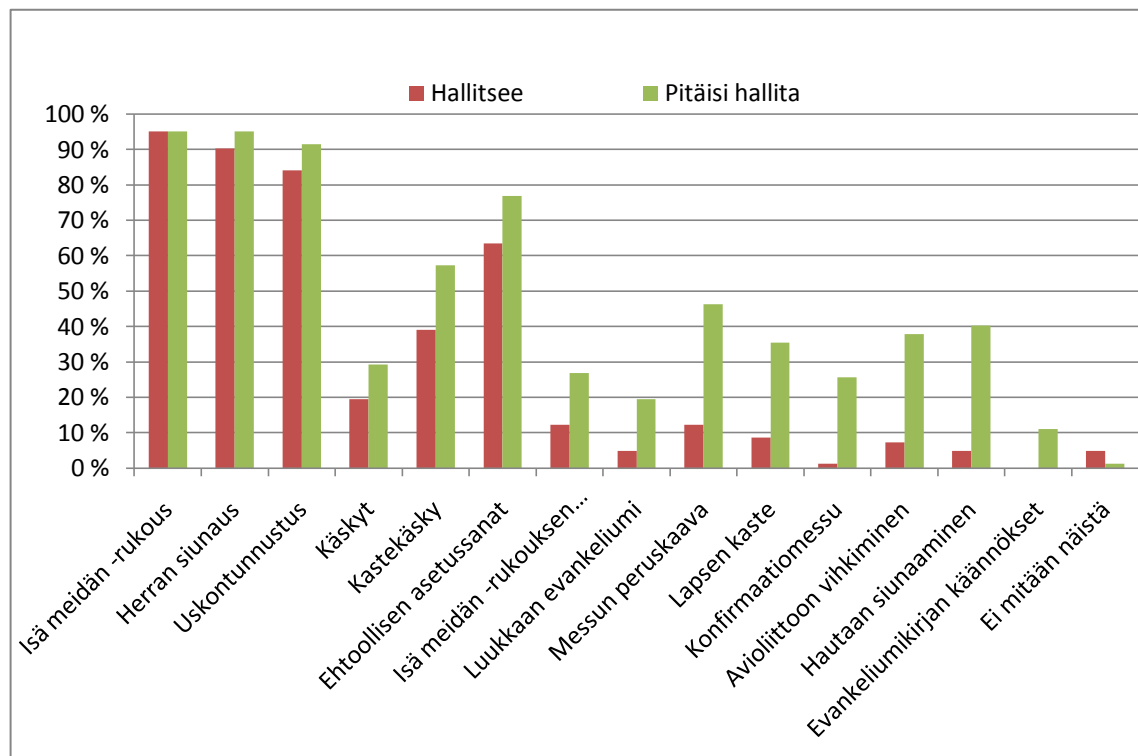
Vastaajat, joiden mielestä tulkin tulisi hallita viralliset käänneokset, perustelivat vastauksensa sillä, että käänneokset ovat Kirkolliskokouksen hyväksymiä virallisia käänneöksiä ja niiden hallitseminen kuuluu tulkin ammattitaitoon. Vastaajien mielestä tulkin vastuulla on osata käänneokset, jos tämä ottaa vastaan hengellisiä tulkkauksia. Vastaajat vertasivat viittomakielisiä käänneöksiä puhuttujen kielten käänneöksiin.

Asiakkaan toiveet ja kommunikaatiotapa olivat vastaajista tärkeitä: virallisten käänneosten käytön kautta asiakkaat ymmärtäisivät kirkollisia tekstejä, oppisivat ne ja voisivat viittoja niitä tulkin mukana. Lisäksi tulkkaukseen tulisi yhteneväisyyttä tulkkien välillä ja asiakkaat saisivat tasalaatuisempaa palvelua tulkista riippumatta.

Vastaajien joukossa oli myös niitä, joiden mielestä viralliset käänneokset tulee hallita, mutta kaikkia käänneöksiä on mahdotonta osata ulkoa. Vastaajien mielestä tutuimmat ja käytetyimmät rukoukset, jotka lausutaan yhdessä, olisi hyvä osata. Pidemmät Raamatun tekstit (messun kaava, Luukkaan evankeliumi) koettiin kuitenkin vaikeammaksi hallita.

Osa vastaajista koki, että viralliset käännökset ovat hyvä pohja omalle tulkkaukselle, ja niistä voi ottaa ideoita käännösratkaisuihin.

Vastaajat, joiden mielestä tulkin ei tarvitse hallita virallisia käännöksiä, perustelivat vastauksensa sillä, että varsinkin pitkiä Raamatun tekstejä on mahdotonta muistaa ulkoa eikä niiden harjoitteluun riitä aikaa. Virallisia käännöksiä on jo niin paljon, ja joitakin niistä tarvitaan niin harvoin, että käännosten hallitseminen koetaan mahdottomaksi. Osa vertasi viittomakielen tulkkeja puhuttujen kielten tulkkeihin ja pappeihin, joiden ei tarvitse muistaa Raamatun tekstejä ulkoa, vaan he voivat lukea ne suoraan paperista. Yksi vastaaja vetosi siihen, että nykyisessä Kelan kilpailutusjärjestelmässä kukaan tulkki ei voi täysin erikoistua hengellisiin tulkkauksiin. Hengellisiä tulkkauksia voi tulla niin satunnaisesti, että käännöksiä on vaikea muistaa, vaikka ne olisikin opetellut.

KUVIO 6. Viralliset käännökset, jotka vastaajat hallitsevat (N= 82) ja pitäisi vastaajien mielestä hallita (N= 79)

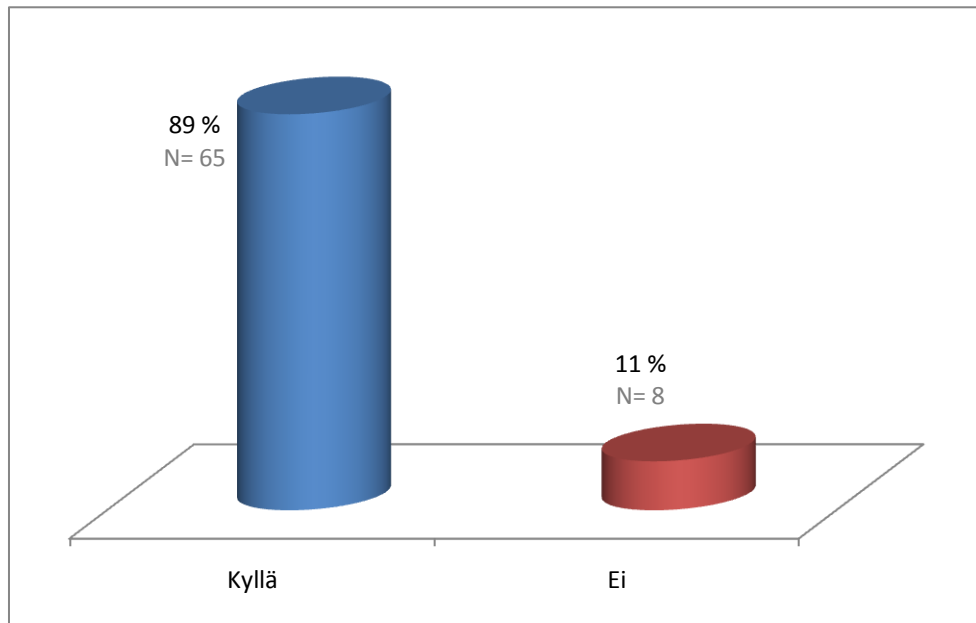
Kysyimme vastaajilta, mitkä viralliset käännökset he hallitsevat (KUVIO 6). Kysymyksen vastasi 82 vastaajaa. Parhaiten tulkit hallitsivat käytetyimmät ja tutuimmat rukoukset: Isä meidän -rukouksen, Herran siunauksen ja uskontunnustuksen. Noin puolet vastaajista hallitsi ehtoollisen asetussanat ja kastekäskyn. Kymmenen käskyä, Isä meidän -

rukouksen ekumeeninen muoto, messun peruskaava, lapsen kaste, avioliittoon vihkiminen, Luukkaan evankeliumi, hautaan siunaaminen, konfirmaatiomessu ja varsinkin evankeliumikirjan käännökset hallittiin heikoimmin. Neljä (4,9 %) vastaajaa ei hallinnut mitään näistä käännöksistä.

Vertailun vuoksi halusimme myös kysyä, mitkä virallisista käännöksistä tulkin tulisi hallita (KUVIO 6). Kysymykseen vastasi 79 vastaajaa. Melkein kaikki tulkit olivat sitä mieltä, että Isä meidän -rukous, Herran siunaus ja uskontunnustus tulisi hallita. Myös heikoimmin hallitut käännökset koettiin tärkeäksi hallita, vaikka todellisuudessa niitä ei hallittu. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, ettei tulkin tarvitse hallita mitään virallisista käännöksistä.

6.5 Virallisten käännösten hyödyllisyys

Kysyimme, kokevatko vastaajat viralliset käännökset hyödyllisiksi. Vastausvaihtoehtoina olivat kyllä ja ei, joista pystyi valitsemaan molemmat. Vastaaja pystyi myös perustelemaan vastauksensa. Kysymykseen vastasi 81 vastaajaa. Heistä 80 (98,8 %) koki viralliset käännökset hyödyllisiksi. Kahden (2,5 %) vastaajan mielestä virallisista käännöksistä ei ole hyötyä. Perusteluissa toistuivat samat näkökulmat kuin kahdessa edellisessä vastauksessa.

KUVIO 7. Ovatko käännösratkaisut onnistuneita vastaajien mielestä (N= 73)

Vastaajat, joiden mielestä viralliset käännökset ovat hyödyllisiä, sanoivat käännösten helpottavan työtä, koska itse ei tarvitse miettiä käännösratkaisuja. Tarkkaan mietityt viralliset käännökset auttavat ymmärtämään Raamatun tekstin sanomaa. Kaksi vastaajaa perusteli käännösten hyödyttömyyden sillä, ettei aika riitä käännösten ulkoa opetteluun ja että asiakkaiden erilaisuus pitäisi huomioida tulkatessa. Seuraavassa muutama lainaus virallisten käännösten hyödyllisyydestä:

Käännöksillä voin monipuolistaa tuottamistani, ymmärrän merkityksiä paremmin, saan viittomisesta visuaalisempaa ja löydän ratkaisuja vaikeisiin kohtiin.

Kirkollisista teksteistä tulee tunnistettavia ja tuttuja, kuten ne ovat jo kuuleville. Jos tulkki tekee aina itse teksteistä käännöksen, on tulke joka kerta erilainen ja vielä joka tulkilla erilainen. Viralliset käännökset tuovat yhteneväisyyttä.

Tulkin ei itse tarvitse miettiä käännösratkaisuja, vaan hän saa valmiiksi hiotut ratkaisut.

Kysymme, ovatko virallisten käännösten käännösratkaisut vastaajien mielestä onnistuneita (KUVIO 7). Kysymykseen vastasi 73 vastaajaa. Heistä 65 (89 %) oli sitä mieltä, että käännösratkaisut ovat onnistuneita. Kahdeksan (11 %) vastaajaa ei pitänyt käännösratkaisuja onnistuneina.

Kyselymme loppupuolella annoimme vastaajille mahdollisuuden kirjoittaa vapaasti mielipiteitä virallisista käännöksistä. Muutama oli kommentoinut, että kysymykseen käännösratkaisuiden onnistuneisuudesta oli ollut vaikeaa vastata. Lyhyet rukoukset, esimerkiksi Isä meidän – rukous ja ehtoollisen asetussanat, koettiin helpoiksi tulkata virallisia käännöksiä noudattaen. Kuitenkin pidempien tekstien käännökset koettiin hankalaksi sovittaa yhteen tulkkauksen kanssa, koska käännökset ovat usein pidempiä kuin puhuttu teksti. Seuraavassa tulkkien mielipiteitä käännösratkaisuiden onnistuneisuudesta:

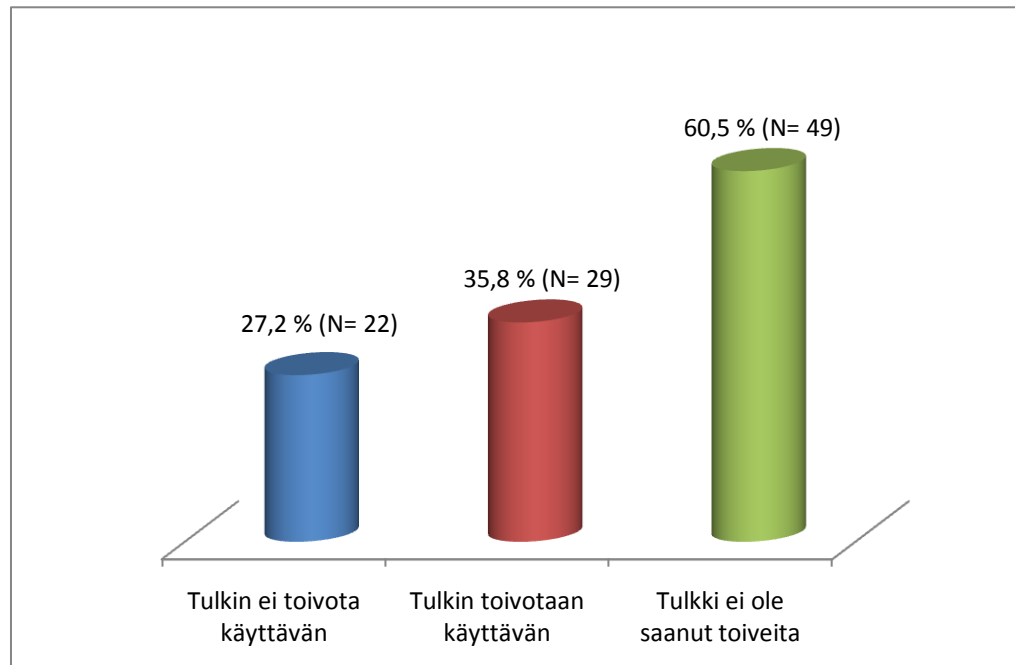
Tämä kysymys on liian mustavalkoinen. Valitsin ei-vaihtoehdon siitä syystä, että käännökset eivät aina palvele tulkkauksilannetta. Tulkin on usein mahdotonta tukeutua kuulemaansa tekstiin, joten kyse ei enää tässä vaiheessa ole tulkkauksesta. Joskus käännökset ovat puhuttuun tekstin nähden liian pitkiä ja liian monimutkaisia.

Kirkolliset käännökset ovat valitettavasti aivan liian pitkiä. Käännökset ovat hienoja taukoineen ja painotuksineen. Ne eivät vain valitettavasti toimi oikeassa tulkkauksilanteessa. Papit puhuvat aina niin nopeasti, että jos käännöksiä noudattaa orjallisesti, niin viittominen on ihan konemaista, eikä siitä saa mitään selvää. Toivon, että tähän asiaan kiinnitettäisiin huomiota.

6.6 Asiakasnäkökulma virallisten käännösten käyttämiselle

Kysyimme, millaisia toiveita tulkit ovat saaneet asiakkailta virallisten käännösten käytöstä (KUVIO 8). Vastaajat pystyivät valitsemaan kolmesta vaihtoehdosta useamman vaihtoehdon. Vastausvaihtoehdot olivat: tulkin toivotaan käyttävän virallisia käännöksiä, tulkin ei toivota käyttävän virallisia käännöksiä tai tulkki ei ole saanut asiakkailta toiveita virallisten käännösten käytöstä.

Kysymykseen vastasi 81 henkilöä. Yli puolet heistä vastasi, etteivät he ole saaneet asiakkailta toiveita virallisten käännösten käytöstä. Vastaajista 35,8 % on saanut toiveita siitä, että tulkki käyttäisi virallisia käännöksiä. 27,2 % on saanut toiveita, että tulkki ei käyttäisi virallisia käännöksiä.

KUVIO 8. Vastaajien saamat toiveet asiakkailta virallisten käännösten käytöstä (N= 81)

Kysyimme tulkeilta, miten asiakkaat ovat perustelleet toiveitaan siitä, miksi he toivovat tulkin käyttävän virallisia käännöksiä tai miksi he eivät toivo käännöksiä käytettävän. Kysymykseen vastasi yhteensä 36 tulkkia.

Asiakkaat, jotka ovat toivoneet tulkin käyttävän virallisia käännöksiä, perustelevat toiveitaan sillä, että käännöksiä on käytettävä, koska sellaiset ovat olemassa. Varsinkin, jos asiakas on tottunut käyttämään virallisia käännöksiä, hän toivoo myös tulkin käyttävän niitä. Nuoret asiakkaat olivat toivoneet virallisia käännöksiä käytettävän, koska ne tuntuvat ymmärrettävimmiltä ja he ovat oppineet ne rippikoulussa. Asiakkaat haluavat nähdä virallisia käännöksiä käytettävän, koska silloin tulkit viittovat aina samalla tavalla ja asiakkaiden on mahdollisuus viitto mukana. Asiakkaat pystyvät lisäksi itse oppimaan virallisia käännöksiä seuraamalla tulkkeja. Myös SVT:n kyselyn vastauksessa mainittiin juuri siitä, että käännöstä ei voi oppia, jos sitä ei koskaan näe.

Asiakkaat, jotka eivät ole toivoneet tulkkien käyttävän virallisia käännöksiä, perustelevat toiveensa usein sillä, että he eivät ole tottuneet uusiin käännöksiin. Varsinkin vanhemmat asiakkaat haluavat tulkin käyttävän vanhaa suomen kielen mukaista viittomistapaa, koska heillä on taustalla vahva suomen kielen vaikutus. Monet asiakkaat ovat koko ikänsä tottuneet lukemaan ja katsomaan tulkausta suomen kielen mukaan. Monet

haluavat käännökset suomen kielen mukaan viitottuna myös siksi, että he voisivat halutessaan seurata tekstejä virsikirjasta.

Tulkeille on tullut asiakkailta kommentteja, että käännöksiä on vaikeaa ymmärtää. Osa asiakkaista on antanut tulkeille kritiikkiä siitä, että käännösratkaisut ovat huonoja, esimerkiksi Pyhä Henki pyydetään joskus viittomaan suomen kielen sanajärjestyksen mukaan. Osa asiakkaista on sitä mieltä, että virallisia käännöksiä noudatettaessa häviää tunne. Eräs asiakas on sanonut tulkille, että tulkin on tärkeämpi tulkata tunteella kuin yrittää noudattaa käännöstä, jota ei ole sisäistänyt. Asiakkaan mielestä tulkkaus on luontevampaa tulkattuna kuin virallista käännöstä viittomalla.

Halusimme tietää tulkeilta, onko sillä vaikutusta virallisten käännösten käytön kannalta, onko hengellisessä tilaisuudessa yleistulkkina vai henkilökohtaisena tulkkina. Kysymys oli avoin, koska halusimme mahdollisimman kattavia perusteluja. Kysymykseen vastasi 75 henkilöä. Heistä 47 vastasi yleistulkin ja henkilökohtaisen tulkin roolin olevan erilainen. 25 tulkkia taas oli sitä mieltä, ettei sillä ole merkitystä, onko tilaisuudessa yleistulkkina tai henkilökohtaisena tulkkina. Loput kolme vastaajaa eivät joko osanneet vastata kysymykseen tai eivät tehneet hengellisiä tulkkauksia.

Kaikki, jotka vastasivat yleistulkkauksen ja henkilökohtaisen tulkkauksen vaikuttavan tulkkaustapaan, perustelivat vastauksensa samalla tavalla. Tulkit kokivat, että yleistulkkina toimiessa olisi hyvä käyttää virallisia käännöksiä, mutta henkilökohtaisena tulkkina toimiessaan he ottaisivat asiakkaan toiveet ja tarpeet huomioon. Seuraavassa tulkkien vastauksia:

Yleistulkkina yritän pysyä enemmän virallisissa käännöksissä, sillä katsojia on enemmän, ja itsestäkin tuntuu hyvältä käyttää oikein käännettyjä versioita. Jos asiakkaita on vain yksi, saatan lipsua virallisista käännöksistä enemmän, jos tiedän, ettei asiakas niin välitä eikä ole itse niin hengellinen. Esimerkiksi nuori kuuro poika konfirmaatiojuhlan vieraana, joka ei edes katsonut tulkkia.

Yleistulkkina käytän virallisia käännöksiä, samoin kuin pappi tai lukija käyttää virallista suomalaista Raamattua ja sen tekstejä. Henkilökohtaisena tulkkina voin asiakkaan mukaan valita käytäntö, jos asiakas toivoo vanhanaikaista tapaa viittoa, muun muassa Isä meidän -rukous.

Kaikki asiakkaat eivät välttämättä pidä virallisista käännöksistä, eivätkä välttämättä hyväksy tai ymmärrä niitä. Tällöin (henkilökohtaisessa tulkkauksessa) yri-

tän varmistaa, että asiakas saisi tekstin sisällöstä ja ajatuksesta mahdollisimman paljon irti. Jos asiakkaita on enemmän, käytän yleensä virallisia käännöksiä.

Tulkit, joiden mielestä sillä ei ole merkitystä, onko tilaisuudessa yleistulkkina tai henkilökohtaisena tulkkina, perustelivat vastauksensa melko yhteneväisesti. Monet vastasivat käyttävänsä virallisia käännöksiä riippumatta siitä, onko yleistulkkina vai henkilökohtaisena tulkkina. Osa tulkeista taas vastasi ottavansa asiakkaan toiveet ja tarpeet huomioon sekä yleistulkkina että henkilökohtaisena tulkkina toimiessaan. Seuraavassa tulkiten kirjoittamia näkökulmia:

Ei ole merkitystä. Samat asiat puhutaan kirkossa, olipa paikalla yksi tai tuhat henkilöä. Enhän minä tulkkaisi mitään muutakaan asiaa eri tavalla vain sen perusteella, paljonko ihmisiä on paikalla. Kirkolliset käännökset kuuluvat kirkossa toimitettaviin messuihin yms. tilaisuuksiin.

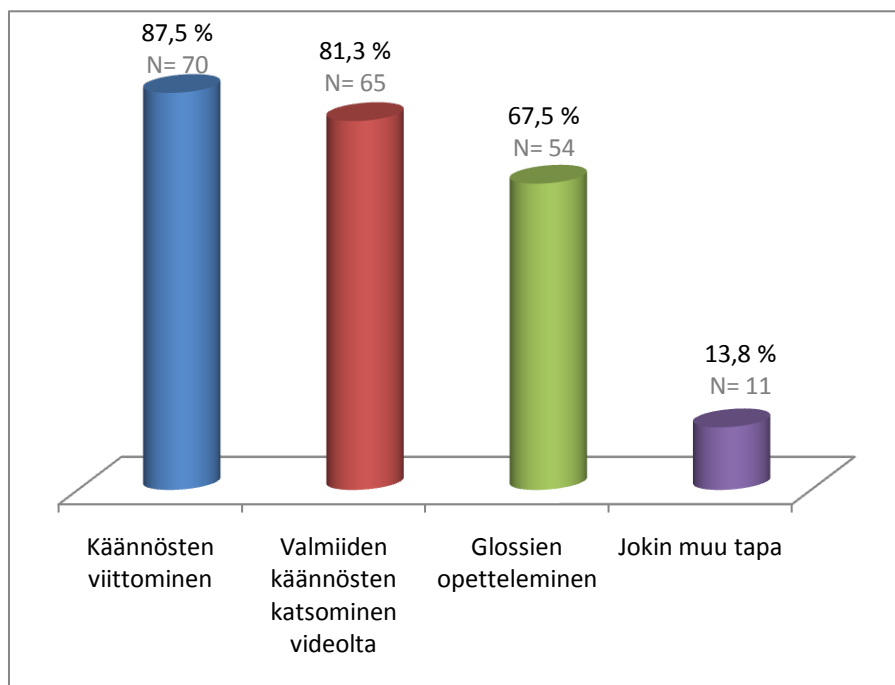
Ei ole vaikutusta. Kyllä niitä pitää käyttää järjestelmällisesti.

Ei ole vaikutusta. Molemmissa tapauksissa tulkin tehtävän on tuottaa sama käännös kirkolliskokouksen linjauksen mukaisesti.

6.7 Valmistautuminen virallisiin käännöksiin

Virallisten käännösten hallinta vaatii valmistautumista. Yleensä valmistautuminen hengellisiin tulkkauksiin koetaan hankalaksi, koska hengelliset tulkkaukset poikkeavat muista työtilanteista: tulkin ei tarvitse tavallisia asioimistulkkaustilanteita varten opetella valmiita käännöksiä. Halusimmekin kysyä tulkeilta, millä tavalla he valmistautuvat hengellisiin tilanteisiin, joissa mahdollisesti tarvitaan virallisia käännöksiä.

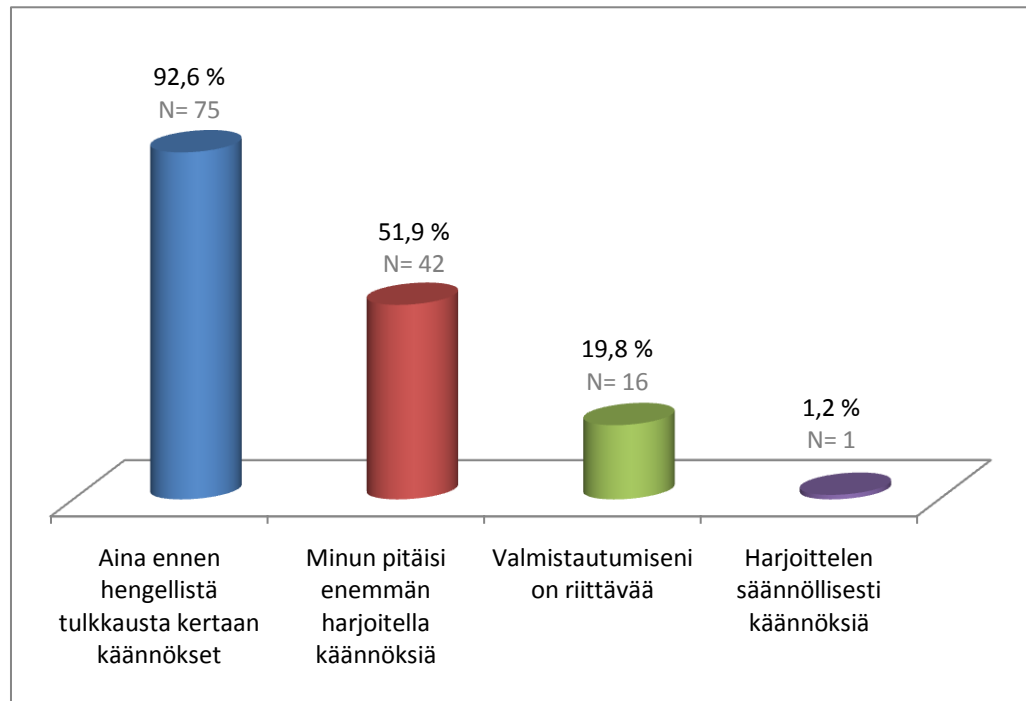
Halusimme tietää, valmistautuvatko vastaajat hengellisiin tulkkauksiin opettelemalla virallisia käännöksiä. Kysymykseen vastasi yhteensä 80 tulkkia. Lähes kaikki, 77 (96,3 %) henkilöä, vastasi valmistautuvansa hengellisiin tulkkauksiin opettelemalla virallisia käännöksiä. Kolme (3,8 %) vastaajaa ei opettele virallisia käännöksiä hengellisiä tulkkauksia varten.

KUVIO 8. Vastaajien tavat harjoitella virallisia käynnöksiä (N= 80)

Valmistautumiseen liittyen halusimme selvittää, miten tulkit harjoittelevat virallisia käynnöksiä (KUVIO 8). Kysymykseen vastasi 80 henkilöä. Eniten käytetty harjoittelutapa oli käynnösten viittominen. Toiseksi eniten virallisia käynnöksiä harjoiteltiin katsomalla niitä videolta. Myös glossien opetteleminen oli yli puolella vastaajista harjoittelutapana. 11 (13,8 %) vastaajaa mainitsi myös muita tapoja harjoitella käynnöksiä. Yksi tapa oli kuunnella kirkollisia tekstejä esimerkiksi nauhalta, YouTubesta tai kollegan lukemana samalla käynnöksiä viittoen. Myös käynnösten viittominen muistin avulla mainittiin yhdeksi tavaksi harjoitella. Tulkkiparin kanssa vaikeiden kohtien läpikäymisen ajateltiin olevan yksi harjoittelutapa. Jos käynnösten harjoitteluun ei ollut aikaa, sopiva tapa oli käydä tekstit läpi ja miettiä itse käynnösratkaisuja.

Halusimme tietää enemmän tulkkien valmistautumisesta virallisiin käynnöksiin. Kysyimme, kokevatko tulkit valmistautumisen olevan riittävää vai kokevatko he, että heidän pitäisi harjoitella enemmän virallisia käynnöksiä. Halusimme myös hahmottaa sitä, harjoittelevatko tulkit säännöllisesti virallisia käynnöksiä ja onko heillä tapana kerrata käynnökset aina ennen hengellistä tulkkausta. (KUVIO 9.)

KUVIO 9. Vastaajien valmistautuminen virallisiin käännöksiin (N= 81)

Kysymykseen vastasi 81 tulkkia. Heistä 92,6 % vastasi kertaavansa viralliset käännökset aina ennen hengellistä tulkkausta. Säännöllisesti virallisia käännöksiä sanoi harjoittelevansa yksi henkilö (1,2 %). 51,9 % vastaajista koki, että virallisia käännöksiä pitäisi harjoitella enemmän. 19,8 % tulkeista sanoi, että heidän valmistautumisensa on riittävä.

Halusimme tietää, kuinka paljon tulkit käyttävät aikaa valmistautuessaan jumalanpalvelukseen. Kysymys oli avoin, koska halusimme antaa tulkeille mahdollisuuden määritellä itse valmistautumiseen käytettävän ajan sekä siihen vaikuttavat asiat. Kysymykseen vastasi 78 tulkkia. Tulkkien valmistautumisaikat jumalanpalvelukseen vaihtelivat puolesta tunnista kymmeneen tuntiin. Joukossa oli myös tulkkeja, jotka eivät valmistaudu lainkaan. Kukaan vastaajista ei pystynyt ilmoittamaan tarkkaa valmistautumisaikaa, koska se riippuu monesta asiasta.

Valmistautumisaajan keston näyttää vaikuttavan muun muassa se, kuinka kauan edellisestä hengellisestä tilaisuudesta on aikaa, saako tilaisuudesta materiaalia etukäteen, kuinka kauan materiaalin hankkimiseen kuluu aikaa, kuinka pitkä tilaisuus on, millainen jumalanpalveluksen sisältö on, saako valmistautua työajalla sekä kuinka kauan on mah-

dollisuus harjoitella. Seuraavassa muutama lainaus tulkkien valmistautumisajasta jumalanpalvelukseen:

Jos edellisestä kerrasta on paljon aikaa, saattaa valmistautumiseen mennä muutamia tunteja. Jos hengellisiä tulkkauksia on hyvin tiuhaan tahtiin, lyhyt kertaus riittää. Esimerkiksi kesällä hengellisiä tilaisuuksia on enemmän, jolloin käännöksetkin ovat paremmin mielessä.

1–3 tuntia. Riippuu mistä on kysymys. tavalliseen messukaavaan ei vaadita yhtä paljon aikaa kuin esimerkiksi hautaan siunaamisen, häiden ja muiden harvinaisempien kaavojen valmistautumiseen.

2–6 tuntia fyysistä työtä. Päässähän asioita jauhaa viikon verran ennen jumalanpalvelusta.

Jumalanpalvelus kuuluu tulkin perustyöhön, eikä siitä makseta erikseen valmistautumisajan palkkaa. Tämän vuoksi valmistaudun vain katsomalla virret läpi ja tarkistamalla muutamia aiheeseen liittyviä viittomia.

Enintään 2 tuntia. Palkallista valmistautumisaikaa yleensä saa kuitenkin vain yhdeltä tunnilta, vaikka valmistautumiseen voisi käyttää hyvinkin koko päivän, jos haluaa priimaa tuottaa.

Olimme kiinnostuneita, valmistautuvatko tulkit virallisiin käännöksiin vapaa-ajalla vai työajalla. Kysymykseen vastasi 77 tulkkiä. Heistä 31 vastasi valmistautuvansa sekä työettä vapaa-ajalla. 29 ilmoitti käyttävänsä työaikaa valmistautumiseen. 17 vastasi valmistautuvansa vapaa-ajallaan.

Vapaa-ajalla valmistautuvat tulkit vastasivat, että ovat tuntityöntekijöitä, joten valmistautuminen ei kuulu heidän työaikaansa. Työajalla valmistaudutaan, jos se kuuluu työaikaan. Tulkit, jotka vastasivat valmistautuvansa sekä työettä vapaa-ajalla, sanoivat sen johtuvan esimerkiksi siitä, ettei työaika aina riitä valmistautumiseen. Myös tilaisuuden vaativuus tai tulkin kokemattomuus vaikuttivat siihen, että koettiin tarpeelliseksi valmistautua myös vapaa-ajalla. Seuraavassa tulkkien ajatuksia valmistautumisajankohdasta:

Tavoite on valmistautua työajalla. Jos kuitenkin koen, että saan varmemman olon ja mielenrauhan harjoittelemalla myös vapaa-ajalla, voin harjoitella myös kotona.

Pakko valmistautua vapaa-ajalla, koska työaika ei riitä, eikä valmistautumisesta makseta kuin osittain.

Valmistautuminen kuuluu tulkin työhön, ja siihen on löydyttävä työaika. Valmistautumista ei tehdä vapaa-ajalla!

Hengelliseen tulkkaukseen valmistautumisen kannalta on tärkeää, onko tulkillä käytössä hyvää materiaalia. Siksi kysyimme, onko tulkeilla käytettävissään Sana tulee näkyväksi -dvd ja Kirkolliset toimitukset -dvd. Kysymykseen vastasi 70 tulkkiä. 68 tulkkiä (97,1 %) vastasi, että heidän käytettävissään on Sana tulee näkyväksi -dvd. 46 tulkkiä (65,7 %) vastasi, että Kirkolliset toimitukset -dvd on heidän käytettävissään.

6.8 Koulutus virallisiin käännöksiin

Halusimme tiedustella tulkkien kiinnostusta opetella virallisia käännöksiä kysymällä heiltä, ovatko he osallistuneet virallisten käännösten koulutukseen ja toivovatko he koulutusta enemmän. Lisäksi halusimme hahmottaa, mihin tulkit haluaisivat koulutuksen keskittyvän, jotta heidän toivomuksiaan voitaisiin ottaa huomioon suunniteltaessa tulevien koulutusten sisältöä. Halusimme myös tietää, mistä kirkollisista teksteistä tulkit vielä toivovat tehtävän viittomakielisiä käännöksiä.

Tiedustelimme, ovatko tulkit osallistuneet virallisten käännösten koulutukseen. Kysymykseen vastasi 81 henkilöä. Heistä koulutukseen on osallistunut 44 vastaajaa (53,7 %). 38 vastaajaa (46,3 %) ei ole osallistunut koulutukseen. Seuraavaksi kysyimme, toivovatko tulkit järjestettävän koulutusta. Vastaajia oli yhteensä 81, joista 64 (79 %) toivoi koulutusta, kun taas 17 vastaajaa (21 %) ei toivonut koulutusta järjestettävän. Kysyimme vielä, osallistuisiko vastaaja koulutukseen, jos sellainen järjestettäisiin. Vastaajia oli yhteensä 80, ja heistä 70 (87,5 %) voisi osallistua koulutukseen. Koulutukseen ei osallistuisi 10 vastaajaa (12,5 %).

Tulkeilta tuli paljon ehdotuksia siitä, mihin koulutus voisi keskittyä. Erityisesti toivottiin, että käännösten käyttöä harjoiteltaisiin tulkin näkökulmasta: miten käännöksiä pystyisi hyödyntämään tulkkauksessa. Tulkeilla on kokemuksia siitä, että puhuttu teksti on yleensä lyhyempi kuin virallinen käänнос, mikä vaatii viittomisen tiivistämistä. Tulkit toivoivat vaihtoehtoisten käännosratkaisuiden opettelemista käännösten ulkoa opettele-

misen sijaan. Toivottiin esimerkiksi vaikeiden ja tulkinnanvaraisten kohtien viittomaratkaisujen miettimistä.

Lisäksi koulutuksen toivottiin sisältävän käännosten opettelua ja tulkkauksista sekä antavan vinkkejä käännosten harjoitteluun itsenäisesti. Koulutuksen toivottiin sisältävän hengellisen viittomiston (esimerkiksi Raamatun henkilöiden) ja seuraavien virallisten käännosten läpikäymistä: eri toimitusten käännökset, yleisimmät viralliset käännökset sekä evankeliumit ja muut pitkien kirkollisten tekstien käännökset. Yksi idea oli jakautua koulutuksessa ryhmiin sen mukaan, mihin käännöksiin kukin haluaisi keskittyä. Harjoituksia kaivattiin myös paikantamisesta, katseen käytöstä ja roolinvaihdosta.

Tulkit toivoivat keskusteltavan käännoistyön taustoista, käännostratkaisuista ja viittomavalinnoista. Kun käännosten taustoista on saanut tietoa, käännökset on helpompi oppia, ja ne jäävät paremmin mieleen. Myös suomen kielisen tekstin ymmärtäminen auttaisi helpottamaan tulkkauksia. Osa tulkeista haluaisi keskustella laajemmin virallisiin käännöksiin liittyvistä asioista, esimerkiksi yleisesti hengellisestä kielestä.

Osa kommentoi videoinnin olevan hyvä keino katsoa omaa tulkkauksia ja huomata puutteita ja vahvuuksia. Lisäksi tuli toive siitä, että harjoiteltaisiin tulkkauksen tukimenetelmiä: mp3-soittimen käyttöä, tulkkiparin viittomisen kopioimista ja videotallenteen näyttämistä tulkkauksitilanteessa. Yksi vastaaja toivoi koulutuksen sisältävän tietoa siitä, miten vasenkätinen viittomien käyttö virallisissa käännoksissa esimerkiksi paikannuksia.

Kysyimme, mistä kirkollisista teksteistä vastaajat toivoisivat tehtävän viittomakielisiä käännoksia. Toiveita esitti yhteensä 28 vastaajaa. Heistä 15 toivoi käännoksia virsistä. Loput vastauksista koostuivat pääosin yksittäisistä toiveista. Käännoksia toivottiin seuraavista kirkollisista teksteistä: Matteuksen, Markuksen ja Johanneksen evankeliumeista, psalmeista, vihkikaavan rukousvaihtoehdoista, synnintunnustus 706:sta, Uuden testamentin kirjeistä, joista erikseen mainittiin roomalaiskirjeet, Vanhan testamentin teksteistä ja Genesiksestä (Vanhan testamentin ensimmäisestä Mooseksen kirjasta). Myös pyhäpäiville toivottiin käännoksia. Lisäksi toivottiin virallista viittomistoa Raamatun henkilöistä ja paikoista helposti saatavaan muotoon. Muutama vastaaja toivoi mahdollisimman paljon Raamatun tekstejä käännettävän.

7 POHDINTA

Opinnäytetyömme päätavoitteena oli selvittää, miten viittomakielen tulkit suhtautuvat virallisiin viittomakielisiin kirkollisiin käännöksiin. Aihe on ajankohtainen, koska viittomakielisen kirkkokäsikirjan käännöstyö on ollut käynnissä vasta vähän aikaa. Tästä syystä viralliset käännökset eivät ole välttämättä vielä täysin tulkkien ja asiakkaidenkaan hallinnassa.

Viittomakielisen kirkkokäsikirjan käännöstyöryhmä ehdotti meille aihetta, joka liittyisi virallisiin viittomakielisiin kirkollisiin käännöksiin. Mietimme, tutkimme aihetta tulkkien vai asiakkaiden näkökulmasta. Valitsimme tulkkien näkökulman, koska halusimme tuoda työhömmme nimenomaan tulkkien näkemyksiä ja sitä kautta saada tulkkien tarpeet näkyviin. Tulkkien kautta olisi myös mahdollisuus saada esille asiakkaiden näkemyksiä virallisista käännöksistä.

Kyselytutkimuksen vastausten perusteella kävi ilmi, että tulkit suhtautuvat positiivisesti virallisiin käännöksiin. Tulkeista 98,8 % koki käännökset hyödyllisiksi ja tulkkausta helpottaviksi. Tulkkien mielestä viralliset käännökset ovat hyviä ja viittomakielisiä. Virallisten käännösten ansiosta tulkkien ei tarvitse itse miettiä käännösratkaisuja.

Virallisten käännösten käyttö ei kuitenkaan aina ole ongelmaton. Monet tulkit kokevat vaikeaksi muistaa käännökset hengellisissä tilaisuuksissa. Etenkin pitkät ja harvoin käytetyt käännökset koettiin haastaviksi hallita ja säilyttää muistissa. Myös pitkien käännösten sovittaminen puhuttuun tekstiin koettiin vaikeaksi.

Lisäksi tulkit kokivat, että aikaa valmistautumiseen ei ole riittävästi. Vaikka suurin osa tulkeista kerta käännökset aina ennen hengellistä tulkkausta, vain muutaman mielestä valmistautuminen on riittävää. Tämä tulos osoittaa, että hengelliset tulkkaukset ovat haastavia ja vaativat paljon valmistautumista. Etenkin tuntipalkkaiset viittomakielentulkit kokivat valmistautumisen haasteelliseksi, koska heidän on valmistauduttava vapaaajallaan. Valmistautumisen tarve kasvaa, jos hengellisiä tulkkauksia tekee harvoin, jolloin käännökset ehtivät unohtua.

Kyselystä kävi ilmi, että asiakkaiden toiveet vaikuttavat suuresti siihen, käyttävätkö tulkit virallisia käännöksiä. Moni tulkki vastasi toimivansa asiakkaiden toiveiden mukaan etenkin silloin, kun he toimivat asiakkaan henkilökohtaisena tulkkina. Sen sijaan yleistulkkina toimiessaan tulkit pyrkivät käyttämään virallisia käännöksiä.

Lähes kaikki vastanneet tulkit osallistuisivat koulutukseen virallisista käännöksistä. Tämä kertoo siitä, että tulkit haluavat kehittää taitojaan ja oppia käyttämään virallisia käännöksiä osana hengellistä tulkkausta. Koulutuksen toivottiin sisältävän muuan muassa käytännön harjoituksia, hengellisen viittomiston kertaamista ja keskustelua käännösratkaisuista.

Vaikka tulkeista suurin osa vastasi käyttävänsä ja hallitsevansa viralliset käännökset, perusteluista kävi ilmi, että käännösten käyttäminen ja hallinta eivät välttämättä tarkoita sitä, että käännöksen osaisi täydellisesti ulkoa. Osa tulkeista käyttää virallisia käännöksiä enemmänkin tulkkauksensa pohjana käyttäen hyödyksi virallisten käännösten käännösratkaisuja kuin noudattaa käännöksiä sanasta sanaan.

Toivomme opinnäytetyömme olevan hyödyksi kaikille niille, jotka työskentelevät virallisten käännösten parissa. Viittomakielen tulkit ja tulkkiopiskelijat voivat tutustua käännöstyön taustoihin ja tehtyihin käännösratkaisuihin. Käännöstyöryhmä puolestaan saa arvokasta tietoa siitä, miten tulkit suhtautuvat käännöksiin ja mitä haasteita niiden käyttämiseen liittyy.

Tekemämme yleiskartoituksen jälkeen voisi lähteä tarkemmin tutkimaan niitä haasteita, jotka liittyvät virallisten käännösten käyttämiseen. Tulkeille olisi hyvä saada luotua konkreettisia toimintatapoja, jotta he voisivat paremmin hallita viralliset käännökset. Toinen jatkotutkimuksen aihe voisi olla asiakkaiden näkökulma virallisiin viittomakielisiin kirkollisiin käännöksiin.

Viittomakielisen kirkkokäsikirjan noudattaminen on tulkeille haastavaa. Virallisten käännösten hallinta vaatii tulkeilta sitoutumista käännösten käyttöön. Jotta sitoutuminen olisi mahdollista, on lisättävä koulutusta, josta tulkit saisivat työkaluja virallisten käännösten hallintaan. Moni tulkki joutuu valmistautumaan vapaa-ajallaan, koska työaika ei aina riitä. Riittävän valmistautumisajan sisällyttäminen työaikaan voisi taata paremmin

virallisten käännösten käyttämisen. On myös tärkeää, että asiakkaat hyväksyvät viralliset käännökset ja haluavat tulkkien käyttävän niitä.

LÄHTEET

- Ala-Sippola, Sanna 2008. Pyhä, muttei koskematon. *Kielisilta* 2, 14–16.
- Frondelius, Irma 2008. Avointa mieltä ja huoliteltua kieltä Raamatun käännosten äärelle. *Kielisilta* 4, 34.
- Honkkila, Hannu 2000. Kohti viittomakielistä seurakuntaa. Teoksessa Anja Malm (toim.) *Viittomakieliset Suomessa*. Helsinki: Finn Lectura, 61–70.
- Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi 2006. Käden käänneessä. Helsinki: Finn Lectura.
- Kuopion hiippakunta 2010. Suomen ensimmäinen kuuro pappi vihittiin Kuopiossa 30.5.2010. Viitattu 28.3.2011. <http://www.kuopionhiippakunta.fi/>. Tuloste tekijöiden hallussa.
- Malm, Anja & Östman, Jan-Ola 2000. Viittomakieliset ja heidän kielensä. Teoksessa Anja Malm (toim.) *Viittomakieliset Suomessa*. Helsinki: Finn Lectura, 9–32.
- Messu ja kirkolliset toimitukset. Viittomakielisen kirkkokäsikirjan käyttöohje.
- Oittinen, Riitta & Mäkinen, Pirjo 2003. Alussa oli käänös. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Paunu, Lauri 1993. Kuuroja kuulemassa: kuurojen pappi Lauri Paunu muistelee. Helsinki: Kuurojen Liitto ry.
- Plit, Keijo 1984. Carl Henrik Alopaeus aistivammaistyön uranuurtajana Suomessa. Helsinki: Suomen kirkkohistoriallinen seura.
- Rainò, Päivi 2003. Missä on Jumalan paikka? *Kääntäjä* 6, 6–7.
- Rantala, Liisa & Kuusi Riitta 2008. Matkalla – Kirkon kuurojentyö 100 vuotta. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Riihimäki, Aili 1994. Miten tulkataan hengellistä tekstiä viittomakielelle? Teoksessa Honkkila, Hannu, Kaustell, Bernt & Majatie, Petri (toim.) *Kirkon ja kuuron kohtaaminen*. Helsingin hiippakunnan tuomiokapituli, 49–54.
- Sana tulee näkyväksi 2001. Viittomakielisen kirkkokäsikirjan käännoksiä 1. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Savisaari, Runo 1991. Esipuhe. Teoksessa Paunu Lauri. *Kuuroja kuulemassa: kuurojen pappi Lauri Paunu muistelee*. Helsinki: Kuurojen liitto ry, 3.
- Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a. *Kirkkokäsikirjat – oppaat jumalanpalveluselämään*. Viitattu 28.4.2011. <http://www.evl.fi/>. Tuloste tekijöiden hallussa.
- Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a. Raportti viittomakielisestä käännoistyöstä.

Viitattu 4.4.2011. <http://www.evl.fi/>. Tuloste tekijöiden hallussa.

Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a. Viittomakielinen kirkkokäsikirjatyö. Viitattu 14.12.2010. <http://www.evl.fi/>. Tuloste tekijöiden hallussa.

Tommola, Jorma 2004. Kieli, teksti ja kääntäminen. Turku: Turun yliopisto.

Vahtola, Kai 2010. Viittomakielinen käännöstyö 10 vuotta. Hiljainen seurakunta 1, 8–14.

Viittomakielisen kirkkokäsikirjan hyväksyminen 2002. Kirkkohallituksen esitys kirkolliskokoukselle nro 13/2001. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokous. Pöytäkirja. Syysistuntokaus 2001. Helsinki: Kirkkohallitus.

LIITTEET

LIITE 1: Saatekirje

Hei!

Olemme kaksi viittomakielentulkkiopiskelijaa Turun Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyömme aiheesta tulkit ja viralliset viittomakieliset kirkolliset käännökset. Opinnäytetyömme tavoitteena on kartoittaa tulkkien suhdetta virallisiin käännöksiin: miten tulkit valmistautuvat niihin ja mitä tapoja tulkit käyttävät viittoessaan virallisia käännöksiä.

Saatuja vastauksia käytetään vain opinnäytetyössämme. Käsittelemme vastaukset keskenämme, ja kokoamme ne opinnäytetyöhömmme, josta vastaajien henkilöllisyys ei käy ilmi.

Toivomme sinun vastaavan kyselyyn 28.2.2011 mennessä. Kiitos osallistumisestasi ja mielenkiinnostasi opinnäytetyötämme kohtaan!

Pääsette vastaamaan kyselyyn seuraavasta linkistä:

<http://www.webropol.com/P.aspx?id=524957&cid=30071577>

Ystävällisin terveisin

Kirsi Kaunisto

Anna Piutunen

LIITE 2: Kysely: Tulkit ja viralliset viittomakieliset kirkolliset käännökset

1. Ikä?

21–30

31–40

41–50

51–

2. Kuinka monta vuotta olet toiminut tulkkina?

0–2

2–5

5–10

10–

3. Tulkkikoulutus? (laita rasti kaikkiin niihin koulutuksiin, jotka olet suorittanut)

Lyhytkurssi

1-vuotinen

2-vuotinen

JTK

3-vuotinen

Muuntokoulutus

3,5-vuotinen AMK-tutkinto

4-vuotinen AMK-tutkinto

4. Missä toimit viittomakielentulkkina?

Etelä-Suomi

Länsi-Suomi

Itä-Suomi

Keski-Suomi

Pohjois-Suomi

5. Teetkö hengellisiä tulkkauksia?

Kyllä

En, perustelut

6. Arvioi, kuinka usein teet hengellisiä tulkkauksia

Viikoittain

Kuukausittain

Harvemmin

En koskaan

7. Mikä on suhtautumisesi kristinuskoon?

VIRALLISET KIRKOLLISET KÄÄNNÖKSET

8. Käytätkö tulkatessasi virallisia käännöksiä?

Kyllä, perustelut

En, perustelut

9. Tulisiko tulkin hallita viralliset käännökset?

Kyllä, perustelut

Ei, perustelut

10. Koetko virallisten käännösten olevan hyödyksi?

Kyllä, perustelut

Ei, perustelut

11. Ovatko käännösratkaisut mielestäsi onnistuneita virallisissa käännöksissä?

Kyllä

Ei

12. Mitkä virallisista käännöksistä hallitset?

Isä meidän -rukous

Herran siunaus

Uskontunnustus

Käskyt

Kastekäsky

Ehtoollisen asetussanat

Isä meidän -rukouksen ekumeeninen muoto

Luukkaan evankeliumi

Messun peruskaava

Lapsen kaste

Konfirmaatiomessu

Avioliittoon vihkiminen

Hautaan siunaaminen

Evankeliumikirjan käännökset

En mitään näistä

13. Mitkä viralliset käännökset tulkin tulisi mielestäsi hallita?

Isä meidän -rukous

Herran siunaus

Uskontunnustus

Käskyt

Kastekäsky

Ehtoollisen asetussanat

Isä meidän -rukouksen ekumeeninen muoto

Luukkaan evankeliumi

Messun peruskaava

Lapsen kaste

Konfirmaatiomessu

Avioliittoon vihkiminen

Hautaan siunaaminen

Evankeliumikirjan käännökset

En mitään näistä

14. Mistä kirkollisista teksteistä toivoisit seuraavaksi tehtävän käännöksiä?

15. Mitä apukeinoja käytät tulkatessasi virallisia käännöksiä? (voit valita useamman vaihtoehdon)

Katson glosseja

Tulkaan käännökset ulkomuistista

Tulkkipari viittoo, ja minä kopion häneltä

Tulkkipari kuiskaa minulle glosseja

Käytän esim. mp3-soitinta tai muuta vastaavaa, josta glossit luetaan ääneen

Viralliset käännökset pyörivät kannettavalta tietokoneelta, ja minä kopioin siitä

Näytän videokuvan käännöksistä asiakkaille

Muita, mitä?

16. Onko sillä vaikutusta, onko tilaisuudessa yleistulkkina vai henkilökohtaisena tulkkinä virallisten käännösten käytön kannalta? Perustele vastauksesi.

17. Oletko saanut asiakkailta toiveita, että

tulkki käyttäisi virallisia käännöksiä?

tulkki ei käyttäisi virallisia käännöksiä?

En ole saanut asiakkailta toiveita

18. Miten asiakkaat ovat perustelleet toiveitaan?

VALMISTAUTUMINEN VIRALLISIIN KIRKOLLISIIN KÄÄNNÖKSIIN

19. Valmistaudutko hengellisiin tulkkauksiin opettelemalla virallisia kirkollisia käännöksiä?

Kyllä

En

20. Millä tavalla harjoittelet käännöksiä? (voit vastata useampaan kohtaan)

Opettelemalla glosseja

Viittomalla käännöksiä

Katsomalla valmiita käännöksiä videolta

Jollain muulla tavalla

21. Kuinka kauan käytät aikaa jumalanpalvelukseen valmistautumiseen?

22. Laita rasti ruutuun, jos lause kuvaa sinua

Harjoittelen säännöllisesti virallisia käännöksiä

Aina ennen hengellistä tulkkausta kertaan viralliset käännökset

Valmistautumiseni on riittävää

Minun pitäisi enemmän harjoitella virallisia käännöksiä

23. Valmistaudutko vapaa-ajalla vai työajalla?

24. Onko käytössäsi

Sana tulee näkyväksi -dvd?

Kirkolliset toimitukset -dvd?

KOULUTUS VIRALLISIIN KIRKOLLISIIN KÄÄNNÖKSIIN

25. Oletko osallistunut koulutukseen koskien virallisia käännöksiä?

Kyllä

En

26. Toivotko koulutusta virallisista kirkollisista käännöksistä?

Kyllä

En

27. Jos koulutusta järjestettäisiin, osallistuisitko?

Kyllä

En

28. Mihin toivoisit koulutuksen erityisesti keskittyvän?

29. Voit halutessasi kommentoida mitä vain kirkollisiin käännöksiin liittyen.

KIITOS VASTAUKSESTASI!